

Møte for lukkede dører, Stortinget 24. juni 1935

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 24. juni 1935 kl. 10.

President: Hambro.

Dagsorden:

1. Utenriksminister Koht vil avgi en utenrikspolitisk redegjørelse.
- 2.3. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckels redegjørelse for utenrikske forhold (Innst. S. R.). Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om noteveksling mellom Norge og Frankrike av 3 april 1935 angående handelsforbindelsen mellom de to land (Innst. S. P.).
- 4.5. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om bemyndigelse for regjeringen til å anbringe for voldgiftsrett spørsmålet om billighetserstatning til det amerikanske firma George R. Jones Co. (Innst. S. Q.). Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite angående grunnlinjer for optrekning av sjøgrensen (Innst. S. B.).
- 6.7. Innstilling fra vei- og jernbanekomiteen om visse spørsmål i forbindelse med jernbaneplanen for strekningen Mosjøen-Mo av Nordlandsbanen (Innst. S. O.). Innstilling fra finans- og tollkomiteen om tollavgifter fra 1 juli 1935 (Budgett-innst. S. nr. 161.).

Presidenten: Representantene Thorolf Mowinckel og Seip, som har vært permittert, har atter tatt sete.

I henhold til forretningsordenen vil presidenten foreslå møtet satt for lukkede dører og foreslår enn videre at de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil videre foreslå at utenriksråd Esmarch og ekspedisjonschef Smith gis adgang til møtet.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Sak nr. 1.

Utenriksminister Koht vil gi en utenrikspolitisk redegjørelse.

Statsråd Koht: Eg vilde gjerne, før Stortinget skils i år, legge fram her opplysningar om dei viktigaste spørsmåla som vi nett no arbeider med i Utariksdepartementet i handelspolitikken vår.

Aller fyrst må eg da nemna ei sak som vi - eg hadde nær sagt ikkje arbeider med, enda vi har eit serskilt pålegg om det frå Stortinget. Det gjeld tilhøvet vårt til Portugal. Vi fekk, som

presidenten veit, den 4 september i fjor ei serskild tilleggsavtale med Portugal om handelen mellom dei to landa - ei avtale som det har vore mykje strid om, for ho er ikkje so tenleg for Noreg som vi gjerne vilde ynskt ho. Avtala vart likevel godkjent av Stortinget mot berre 1 røyst 26 februar i år. Men Stortinget vedtok samstundes å be Regjeringa om å ta opp nye forhandlingar med Portugal om to serskilde punkt: pris- forskrifta for den norske kleppfisken og plikt-innførsle for portugisisk heitvin. Stortinget ynskte å få framlagt for seg resultatet av desse forhandlingar stod det i vedtaket "i alle tilfelle innen utgangen av inneværende stortingssesjon". Men pålegget til Regjeringa gikk ut på at forhandlingane skulde bli opptekne "snarest mulig efter at traktaten er ratifisert i begge land". Og no er ulukka den at Portugal enda ikkje har ratifisert avtala. Avtala kom mellombils i kraft frå sjølve den dagen ho vart underskriven, så for så vidt er det ingen fare; alt det som står i ho, blir gjennomført. Men nett fordi ho ikkje er ratifisert, kan vi ikkje bruke den 6-månadsfristen til å seie ho opp som ho sjølv føreskriv. Skulde vi i denne stunda seie til Portugal: vi ynsker å få avtala brigda, vi vil ikkje lenger ha denne plikt-innførsle for portvin og madera, så kunde Portugal svara: ja vel, så set vi med ein gong heile avtala ut or kraft. Og så stod vi der uta anna avtale enn den vi hadde frå 1931, og presidenten veit kor lite Portugal har vyrdt dei beste-vilkår-fyresegnene som der er gjevne. Vi vilde da stå enda verre i dei nye forhandlingane enn vi stod i fjor, vi vilde inga tid ha til å områ oss på, vi vilde bli persa til å ta dei portugisiske vilkåra, så sant vi ikkje vilde prisgje både kleppfiskutførsle og skipsfarta vår. Vi lyt vedgå at portugisane har vore mykje lurare enn vi. Så vidt eg kan sjå er det ingen her i Noreg som har tenkt seg at vi skulde kome i klemma på den måten; elles måtte det ha kome krav om å sette inn i avtala ein frest for sjølve ratifikasjonen. No er det ingen slik frest sett, og alt det vi masar på ratifikasjon i Portugal, så har det enda ikkje hjelpt. Det var regjeringsskifte der i mars, og den nye utariksministeren skuldar på at han har så lita tid. Sjølv sagt er det da mogleg at vi her berre har med vanleg sommel å gjere. Men eg må vedgå at denne gongen ser det ut som det er plan i somle. Og i alle tilfelle har Portugal på den måten fått eit tak på oss som det ikkje er så lett for oss å sleppe ifrå. Sendemannen vår i Lisboa strevar idag med å få den siste avtala ratifisert, så vi kan få sleppe til med nye forhandlingar. Men som det no står er vi nokolunde maktlause. Eg arbeider med å samle fullstendige opplysningar om kva det vilde koste oss om den nye avtala rauk på dagen. Og eg førebuer dei nye forhandlingane så godt eg kan. Men det er dess verre eit faktum at vi har vore enda uheppnare med den siste Portugalsavtala enn vi sjølv visste om.

Dessuta har det gått mindre bra med kleppfisk-utførsle vår til Portugal i den tida avtala har stått ved lag. Vi skulde etter den ha rett til å innføre i Portugal minst 40 pst. av den kleppfisken som kom dit frå utlandet, og utførsle vår dit var i 1934 vel 12 000 tonn, - i åra før hadde ho vore mykje høgare, heilt opp i 20 000 tonn. Men i 1935 har vi enda ikkje fått sendt til Portugal meir enn 3 1/4 tusen tonn, og om vi - som vi kanskje rettast bør - reknar traktatåre frå 4/9 i fjor til s.d. i år, så blir heile kleppfiskutførsle vår til no ikkje meir enn 6 1/4 tusen tonn. Sea Lofotfiske har gått så skralt i år, må vi da rekne med at utførsle vår for heile traktatåre ikkje kan kome høgare opp enn til ei 10

000 tonn, når 40 pst. av den portugisiske kleppfiskinnførsla venteleg skulde ha gjeve oss omlag 15 000 tonn. Når det gjeld kleppfisk, har vi såleis slett ikkje fått den vinningen av traktaten som vi hadde rekna med. I staden for 40 % får vi berre 25 %. Den portugisiske regjeringa har sagt ifrå i ein note den 22 april at ho er heilt uskyldig i at det har gått så ille for oss. Førebils har Utariksdepartemente ikkje svara anna enn at det vil kome tilbake til dette spørsmåle sea. Men sanninga er nok at det på portugisisk side vart vist ikkje så lite vrangvilje mot den norske kleppfiskinnførsla siste haust, og importørane gav til grunn at det hadde kome ein last med kleppfisk frå Noreg som var utskjemt av mid. Dette siste var dess verre sant; men det vart utnytta av portugisane mykje meir enn rett skulde vore, og den sanne grunnen var nok at dei fekk kjøpt kleppfisk frå Island til mykje lågare prisar. Endelykta ser det ut til å bli at vi må drikke portvin til overmål og likevel ikkje får selt så mykje fisk som vi hadde venta.

Med vinkjøpe frå Portugal står det no slik, at vi i heile åre 1934 innførte 2 028 000 liter, såleis ein god mon mindre enn i 1933. Innførsla viser nedgang for kvart einaste år etter 1929, og skulde kontingenten ha vore rekna etter jamnadstale for dei fem siste åra til og med 1934, så skulde han ikkje ha kome opp i meir enn 2 1/2 mill. liter, mea han no er sett til 2 890 000 l. Reknar vi traktatåre frå 4/9 1934, så er det til no kjøpt eller tinga isaman så mykje som 2 460 000 l., og vi lyt enda kjøpe 430 000 l. om vi skal fylle kontingenten.

Portugalsavtala har dess verre hatt ein uheppen verknad på dei forhandlingane vi no står midt oppi med Spania. For den spanske regjeringa har no òg - såleis som vi nokk måtte vente oss - reist krav på ein fast heitvinskot for Noreg, 1 mill. liter. Vi har svart nei til dette krave, vi kan da ikkje reint drukne i heitvin heller. Men det er vanskeleg for oss å gje avslag på prinsippgrunnar så lenge avtala med Portugal står ved lag og vi ikkje har kunna reise krav på å få ho omgjort.

Vi må elles seie at om forhandlingane med Spania har gått noko seint, så møter vi der i det heile godvilje og forståing. Det kunde vi no òg ha rett til å vente oss, for vi har i mange år, heilt fram til 1933, hatt innførselsoverskot derifrå. Det som det no gjeld om for oss, det er å få fastsett kvoten for kleppfiskutførsla vår til Spania. Vi fekk for 1934 ein kvote på 13 000 tonn, og det var mykje meir enn vi hadde selt dit på mange år, - Island hadde i stor mon trengt oss ut på denne marknaden. Vi greidde no ikkje å fylle heile kvoten, og såleis som det har gått med Lofotfiske i år, er det ikkje lett å krevje så stor ein kvote på nytt. Vi bad i fjor om 20 000 tonn, og vi har bede om det i år òg. Men det kan nok hende vi burde være velnøgde med mykje mindre, om vi da ikkje hadde den vågnaden at så skulde vi bli ståande med den låge kvoten eit anna år når fiske var godt. Attåt har vi kravd minste- kvoter for cellulose, kvalolje og ost, - 8 000 tonn cellulose, 1 000 tonn kvalolje, 50 tonn ost, alt i hop meir enn vi før har utført til Spania.

Spania på si sida har kravd ikkje berre den nemnde heitvinskottingenten på 1 mill. liter, men vil dessuta ha oss til å kjøpe 35 000 tonn salt, 4 000 tonn kaligjødning og 200 tonn ris, og det har regjeringa sagt seg viljug til å gå med på, - vi har trygd for at importørane kan ta så mykje av desse varene frå Spania. Men vi vil ikkje gå med på at dei private vinimportørane skal få serskilte føremoner når det gjeld den spanske vinen, og vi finn

ingen serskild grunn til å ta bort den vesle tollen som no er på appelsinar og druver. Alt det som gjeld vinen er vel det vandaste i forhandlinga, og det er mogleg at vi slapp best ifrå det om vi sette ned krava våre på fisk-kontingenten. Vonleg varer det ikkje altfor lenge før vi kjem til endes med desse forhandlingane.

I Italia torer vi vel seie at vi no står straks framføre ei endeleg avtale. Vi har hatt forhandlingar der nede alt ifrå i fjor sumar. Men spørsmåle om handelen vår med det landet kom på eit kritisk punkt den 16 februar i år, da den italienske regjeringa sette lisens og kvoter for så godt som alle innførselsvarer, - for norske varer vart det for turrfisk og kleppfisk 20 pst., for ferskfisk 15 pst., for hermetikk 10 pst., for tran 25 pst., for nikkel 25 pst., for tremasse 25 pst. og for cellulose 35 pst. Det var eit hardt slag for utførsla vår til Italia, og regjeringa freista få ein lette i desse strenge vilkåra. Vi måtte til slutt sende ein serskild delegasjon til Roma, og den kom da i gang med forhandlingar den 5 mai.

Etter det eg kan skjønne var det to ting som serleg hadde drive Italia til den nye handelspolitikken som fekk form i dekrete frå 16 februar. Det eine var at det vart trongt om valuta i lande, såleis at det beint fram kunde bli fare for den italienske lira om ikkje varekjøpe frå utlande i nokon mon vart stogga. Og det andre var det sterke ynske om å få auka utførsla, - det vilde da òg på si side hjelpe opp lira.

I forhandlingane i Roma desse sju vikene har da dei italienske representantane frå fyrste stund gjort det klart at dei inga avtale vilde gjere uta på det vilkåre at varebyte mellom Noreg og Italia skulde være likt mot likt, og for dette formåle vilde dei da ha ein clearing-skipnad. Vi her heime visste godt på førehand at dette var det italienske standpunkte, og delegasjonen vår spilte inga tid med ein fåfengt strid om sjølve clearing-prinsippe. Vi freista på å få somme viktige varer undatakne frå sjølve clearinga, og som eg straks skal nemna, er det visst at Italia kjem til å kjøpe somme ting utafør clearinga. Men avtala kjem elles til å bygge på clearing-skipnad.

Delegasjonen hadde fått med seg særlige hjelpesmenner frå næringslive som representerte dei største utførselsvarene våre til Italia, - fisk og fiskprodukt på den eine sida, cellulose på den andre. Særskilt galdt det om å få så høg ein kvote som mogleg for turrfisken vår; for den har frå gamal tid den viktigaste marknaden sin i Italia, og den representerer dessuta den største arbeidsstokken av alle utførselsvarene. Likevel måtte vi være litegran vare med å drive kvotene altfor høgt opp; for det kunde bli vanskeleg å få kjøpt varer frå Italia i same mengda, og da vart berre betalinga for utførsla liggande fastfrosen i clearinga. Endskapen vart at vi fekk ein kvote på 70 pst. for turrfisken, rekna etter innførsla i 1934. Så vart det sett ein kvote på 70 pst. for cellulosen, - det var helst etter krav frå italianane, for dei har bruk for vår cellulose til sin eigen kunstsilkefabrikasjon, og i røynda har dei sagt at dei vil kjøpe 100 pst. cellulose, men dei 30 pst. går da utanom clearinga. Til vederlag fekk så vi ein kvote på 65 pst. for han. Men for alle dei andre varene vart kvoten sett til 55 pst. Vi kunde vel kanskje ha fått denne kvoten sett litegran høgare; men vi var redd at vi ikkje kunde greie å få innførsla frå Italia likså høgt opp, og da vart det ingen reell vinning for eksportørane våre.

Omfram desse varene på prosent-kvote er det somme varer som er sett på fast kvote, og der må eg særskilt nemne ferskfisken, det vil da i hovudsaka seie håbranden som vestlendingane tok til å sende til Italia i 1932. Delegasjonen vår, som hadde med seg ein særleg representant for ferskfisk- utførsla, stridde ein hard strid for å få halde ho oppe på ei høgd som ikkje gikk altfor langt ned under det ho var arbeidd opp til i dei siste par åra. Men italianane avviste alle slike ynske. Dei vilde frå fyrsten ikkje la oss få sleppe inn med eit einaste kilo håbrand; for dei reknar den for ein medtevlar til deira eigen turrfisk, og dei sa det kunde være meir enn nokk med dei 70 pst. turrfisk dei tok ifrå Noreg, - det var ikkje mat dei trong til, men råemne for sin eigen produksjon. Delegasjonen vår måtte beint fram truge med at han vilde bryte heile forhandlinga om ikkje ferskfisken fekk rom i utførsla vår, og Italia gikk da til slutt med på å sette ein kvote på 400 tonn, omlag 90 pst. av innførsla i 1932. Når ein veit at innførsla i 1934 hadde kome eit godt stykke opp over 2 000 tonn, så skjønner ein kor vondt dette må svi for mange fiskarar på Vestlandet, og vi må freiste ta opp dette spørsmåle på nytt til neste år. Førebils vart det ikkje råd å kome lenger.

Eg skal ikkje gå nærare inn på lisensskipnaden i det einskilde. Han kjem til å bli omlaga på italiensk side i den næraste framtida, så han skal kunne bli noko meir tøyelig enn han er just no. Clearingskipnaden er enda ikkje avtala i det einskilde, men det er semje mellom partane i hovudpunkta og i dei aller fleste småpunkta og. Og da skulde heile avtala kunne bli underskriven i dei næraste dagane, kanskje alt idag.

Vanskar av nokolunde same slage, men i ei anna form har vi hatt for handelen vår med Brasil. Det er valuta som det der og er knapt med, og den brasilske regjeringa sperra i fjor valuta-utførsla så sterkt så norsk kreditt der i lande fraus fast etter kvart for meir enn 2 mill. kroner. Fylgja var at eksportørane våre torte mindre og mindre selje til Brasil, og utførsla vår dit var da minka, - kleppfiskutførsla frå 4 mill. tonn i 1933 til 3,2 mill. tonn i 1934, papirutførsla frå 1 1/2 mill. kr. i 1933 til 930 000 kr. i 1934.

Vi har forhandla og forhandla om å få skikk på tilstande, og i januar sendte vi ein særskild mann til Rio til hjelp for legasjonen. Men fyrst i det aller siste har det lykkas å kome i alvorleg dryfting om sakene med den brasilske regjeringa. Vi har no i denne månaden bode oss til å kjøpe så mykje kaffe utover den vanlege innførsla vår, så det kunde likne ut dei fastfrosne summene vi har ståande der nede. Og dette er vel den einaste måten vi kan nytte til å få ei løysing. Det er mogleg for oss å love dette; for vi kan flytte mykje av kaffekjøpe vårt over ifrå andre stader, særleg Salvador, til Brasil. Men eg vil ikkje la være å nemne at slik ei overføring kan kome til å hindre den handels-utvidinga som vi elles kanskje kunde ha von om å nå i Salvador. Utførsla vår til Brasil, særleg av kleppfisk, er likevel så viktig så vi må nok heller offre nokre framtidsvoner for den.

Ein hard støyt har handelen vår fått i år på Cuba. Der vart det frå 29 mars gjennomført ein tollskipnad som sette tollen høg eller låg etter som det lande varene kom ifrå hadde kjøpt varer ifrå Cuba. Dei landa som hadde ei innførsel frå Cuba på minst 50 pst. av det dei utførte dit, skulde sleppe med den lågaste tollen. Men tollen vart dobbel så høg, om innførsla derifrå var mindre enn 25 pst. av utførsla dit. Og til desse siste landa hører Noreg. Etter

cubansk statistikk kjøper vi der berre for 3-4 pst. av det vi sel dit.

Kleppfisken er den største utførselsvara vår til Cuba. Tiandeparten av all kleppfisken vår går dit, og Cuba er den fjerde-største marknaden vår for denne vara; berre Spania, Portugal og Brasil går føre. Elles sel vi røykesild, papir og tran dit.

No har den cubanske regjeringa førebils for eit halvt år sett kleppfisken i hop med somme andre næringsvarer på ei liste som likevel fær berre minste-tollen. Men dette gjeld ikkje lenger enn til den 2 oktober, og frå den tid må vi være budde på at kleppfisken vår må legge så høg ein toll så han ikkje kan tevla med fisk ifrå andre land, nærast Newfoundland.

I røynda kjøper vi mykje meir ifrå Cuba enn det ser ut etter handelsstatistikken. For vi fær mykje cubansk sukker over England, dit råsuksere går og blir raffinert før det kjem til oss. Men skal vi få Cuba til å gje oss vederlag for denne omvegjes utførsel, så må suksere i det minste bli kjøpt i norsk namn før det går til England til raffinering. Eller så må vi føre det beint heim til Noreg og raffinere det her. Dette siste lèt seg i det minste ikkje gjennomføre no med det same, og eg vil da vone at den andre skipnaden kan bli sett i verk for dette åre. Det er ikkje så mykje sukker vi treng ta ifrå Cuba til å kome opp over 50 pst. av utførsel vår dit, - ikkje meir enn ei 7 000 tonn. Det er ikkje meir enn femteparten av det som no kjem til oss over England, - visselig frå fleire land enn berre frå Cuba, men såleis at det ikkje skulde være nokon vanske med å love Cuba å auka innførsel vår derifrå rett monaleg. Danmark og Tyskland har alt gjort slike avtaler med Cuba, og eg vonar vi snart kan få ei vi og.

Dei tariff-forhandlingane vi skulde ført med dei Foreinte Statane i Amerika, har lenge stått stilt for di vi har arbeidd med å få løyst ei einskild sak som vi meinte burde bli avgjort på førehand. Det er den forbruksskatten på kvalolje som den amerikanske kongressen sette fast i fjor. Tollen på kvalolje er £ 3,10 pr. tonn; men forbruksskatten er på heile £ 13,10, så avgiftene på denne vara går opp i £ 17 pr. tonn. Når no marknadsprisen på kvalolje har lege imellom £ 10 og 15, så er det klart at slikt eit skattetillegg stenger olja heilt ute ifrå Amerika. Vi har halde fram for den amerikanske regjeringa at forbruksskatten på kvalolja er i strid med handelstraktaten vår med Amerika frå 1928, for di han ikkje er pålagt innalands varer av same slage. Og vi har den gleda at det amerikanske Utariksdepartementet er einig med oss. Men gleda er ikkje svært stor, så departemente ikkje til no har kunna få Finansdepartemente eller Kongressen med på meininga si. Det ligg no framlegg føre i Kongressen om å avlyse den særskilde kvaloljeskatten, og vi lyt vone det fører fram.

I mellomtida har andre land forhandla med Amerika om tolltariffen, og i mai fekk Sverige si tariffavtale i stand. I kraft av beste-vilkårs-artikelen skulde Noreg kome til å nyte godt av dei vinningane Sverige har fått i denne avtala; det gjeld bl.a. tollfridom (som før) for sulfitt, og tollnedslag for fyrstikker, pakkpapir og skin. Men vonleg kan vi snart få kome i gang med våre egne forhandlingar.

Tilhøve til Japan har vore framme for Stortinget i samanheng med spørsmål om innførselsregulering eller tollauke for gummiskoty og fajansevarer.

Japan fører på alle kantar ein strid for

utførselshandelen sin, men synes elles særleg ha tankane sine vendt mot dei landa som har hørt eller hører inn under det store britiske samvelde.

Det har såleis lykkas for Japan å trenge britiske tekstilvarer til sides i Egypt: der kom før 70 % av desse varene frå England, berre 4 % frå Japan, no kjem 70 % frå Japan, berre 20 % frå England.

Nett no fører Japan striden sin hardast imot Canada. Der i Canada har statsmaktene freista sette stenge for dumping av billige japanske varer, særleg tekstil- og gummivarer; til vederlag har Japan tinga med å skjere ned innførsla frå Canada med halvparten. Det er eit alvorleg tingsmål, og det er eit viktig spørsmål i baa landa.

Noreg nyt på ein måte godt av denne striden, for Japan kan ikkje så lett i det minste drive like hardt på baa frontane på ein gong. Vi har ein viktig innførselsvare som er den same som frå Canada til Japan, det er silkecellulose. Vår utførsel av den til Japan har lide noko så lenge innførselsreguleringa stod på og vi samstundes tinga med tollauke. Regjeringa fekk den 4 mars i år fullmakt til å ta bort importreguleringa; men den tollauken som Stortinget vilde sette i staden, var så stor, så vi vilde kome opp i nett dei same vanskane likevel, og vi har difor drygt med å gjera dette skifte. Om no Stortinget vil halde seg til den mindre tollauken som Regjeringa har gjort framlegg om og som finans- og tollkomiteen rår til å ta, - ein tollauke som samstundes skulde gje vern nokk til den norske industrien, så vonar eg at det skal bli betre vilkår for den norske silkecellulosen i Japan, til gagn for ei stor norsk arbeidsdrift.

Eg kjem no til dei statane som ligg oss nærast, - sjølve grannelanda våre, Danmark, Finnland og Sverige. Med dem har vi Oslo-konvensjonen frå 1930, og i det store og heile har alt gått lett og venskapleg med dem. Statsminister MoWinckel, som sjølv hadde fått Oslo-konvensjonen i stand, gjorde i desember i fjor opptake til å få han utvida, såleis at det som der var fastsett om opplysningar om allslags brigde i tolltariffen, skulde kome til å gjelde dessuta om andre ting som kunde ha innverknad på handelssamkvenne, slikt som innførselsregulering, valuta-avgrensing o.dl. Finnland og Sverige var straks viljuge til å gå med på slik ei utviding; men Belgia og Nederland som likeeins er med i Oslo-konvensjonen, var lite huga på ho, og den danske utariksministeren sa at tanken vilde møte mykje motstand i Danmark. Eg gav difor no den 11 juni instruks til legasjonane våre om å seie frå, at vi gav opp framlegge. Men med både Danmark og Sverige har vi munnlege avtaler om at vi skal gje kvarandre greie på alle slike vedtak for handelssamkvenne som kan ha interesse for den andre parten. Eg torer gå ut ifrå at finnland vil være med på det same.

Med Danmark har vi elles hatt særskilde forhandlingar med tilføre av den valutaskipnaden som der vart sett opp i 1932. Det er nok utvilsamt at Danmark har ymse vanskar med valutaen sin, og det har mått avgrense innførsla si på ymse kantar. Dette har gått ut over Noreg og, med nedgang for den norske utførsla, særleg slike varer som fiskehermetikk, feitt o.a., og det har kome mange klager til Utariksdepartemente frå norske eksportørar, bl.a. for di det ikkje lenger vart mogleg å få rom for nye varer. I desember i fjor vart det difor forhandla om ei kontingent-avtale for visse varer; men det lykkas ikkje å nå til ei semje. No i mai sendte vi ein særskild delegasjon til Kjøbenhavn; men førebils førte ikkje det

heller til nokon ting. Det er likevel tanken å halde fram med desse forhandlingane.

Eg vil ikkje dølgje for at danskane på si side har visse klagemål imot oss. Dei likar ikkje at vi har sett slike stenge for dansk agentur-verksemnd i handelen på Noreg, og særleg klagar dei på at vi hemmer innførsla med amerikanske bilar som blir gjort ferdige i Danmark. I denne siste klaga har dei elles fått stønad frå den amerikanske legasjonen i Oslo; men etter det eg har kunna finne, skulde det ikkje være nokon særleg grunn til klage frå amerikansk side.

Med Sverige veit Stortinget alt frå før at vi har hatt ein vanske i spørsmåle om innførselsløyve for norskfiska lange. Eg må minne om det eg sa i Stortinget da saka var framme har den 3 juni, at den svenske regjeringa ikkje formelt har brote den avtala vi hadde med ho frå 1933. For etter den batt ho seg berre til å gje innførselsløyve for 40 pst. av norsk lange til dei som på førehand hadde kjøpt svenskfiska lange, og etter dei svenske fiskarane sjølve hadde teke under seg heile forsyninga med lange for Sverige, så var det ingen andre lenger der som kunde kjøpe opp lange til innførsel enn nett desse fiskarane. Det er ikkje vanskeleg for oss å skjønne at dei svenske fiskarane ikkje hadde hug på å kjøpe av dei norske fiskarane, i sær når dei dessuta sjølve var nøydde til å rasjonere fiske seg imellom. Og den svenske regjeringa kom da i den vanskelige stillinga at ho i tilfelle måtte gje innførselsløyve til importørar som tevla med desse fiskarane i sitt eige land. Dette kunde ho visselig ha gjort, og om så den norske innførsla naturleg måtte minke noko, så hadde det da vore mogleg å la dei norske fiskarane framleis få ein part av det svenske langekjøpe. I staden vart den norske lange- innførsla, som før hadde kome opp i 800-1300 tonn, nedsett i 1934 til 150 tonn, og i år, 1935, har det enda ikkje vore gjeve innførselsløyve til meir enn dei 50 tonn norskfiska lange som eg kunde opplyse om den 3 juni. Vi har gjort mange føreteljingar hos den svenske regjeringa, men til no har dei være fåfengde, og no er sesongen for dette langefiske til bruk for spillange på det allernæraste slutt, så det vilde være lita hjelp i noko innførselsløyve no. Men vi blir da på vår side nøydde til å ta opp til dryfting om vi skal halde oppe den letten vi har gjeve for svenske fiskarar til å selje fisk og reke og hummar i Noreg.

Det er unektelig at det nordiske samarbeide knukar i somme punkt. Det er så at dei andre landa ikkje alltid er nøgde med oss heller, og det syner seg her som elles at kvart land vil og må fyrst og fremst tenke på seg sjølve og sine eigne interesser, - det er vi og nøydde til, kor gjerne vi så elles vil samarbeide.

Det lande som det i handelsspørsmål i denne tida har vore minst vanskar med, det er Storbritannia. Den engelske regjeringa har gjort eit par føreteljingar hos oss om somme tollpålegg, det er alt som har kome frå den side på denne område. Og vi har gjort føreteljingar i England mot det forbode som vart sett opp i fjor mot å føre inn fisk i sommarmånadene frå have austafor Nordkapp. Det britiske fiskestyre sa at dette forbode hadde til formål å halde ring fiskevare ute frå den engelske marknaden, og vi baud oss da til å avgrense innførsla frå Austhave til beste slag fisk, kveite og flyndre. Det britiske fiskestyre var viljugt til å godta dette tilbode. Men så kom trålarselskapa og protesterte, og forbode vart da likevel sett opp i år og. Eg meinte det var best for oss å halde oppe for oss alle lovelige rettar, og eg har difor late sendemannen

vår i London gje fråsegn om at vi held dette innførselsforbode for å være i strid både med den ålmenne handelstraktaten vår med England (beste-vilkårs- artikkelen) og med den særskilde avtala frå 1933.

Det som vi elles har hatt med England å forhandle om, det er trålarsaker ovafrå Nordhave. Men den norsk-britiske nemnda som kom i stand i fjor, har greidd å forlike dei fleste av desse sakene, så det er i grunnen svært lite av stridsspørsmål som har kome føre i den siste tida.

Med Sovjet-Samveldet har vi gåande eit par små tvistemål som vedkjem den retten norske privatfolk kan ha til å gjere utlegg i russisk statseigedom til trygd for rettskrav dei måtte ha. Reint rettlig kan spørsmåle være noko tvilsamt. Hovudsaka er etter mitt skjønn at dei russiske myndigheitene er viljuge til å ta dom for norsk rett i slike saker, og det har dei sagt seg viljuge til. Dei har aldri nekta å oppfylle domar som har gått dem imot.

Dermed har eg gjort greie for dei økonomiske spørsmåla som i denne tida ligg føre for Utariksdepartementet. Vi ser at vi må føre ein stendig strid på mange frontar, og vi blir persa på nær-sagt alle kantar. Det er ikkje lett i slik ein strid å halde oppe noko fast prinsipp; vi er ikkje så sterke at vi alltid kan gjennomføre alt det vi sjølv likar best. Men eg trur nok det kunde være nyttig å få sett opp ein fastare plan for heile handelspolitikken vår, - ein plan som bl.a. freista stake opp framgangsliner for den handelsutvidinga som vi må arbeide for. Det vi taper på ein kant, det må vi vinne att på ein annan. Og i så måte reknar eg med den løyvinga Handelsdepartementet har fått til rådvelde til å fremme fiskutførsla vår. Eg trur at det nye traktatkontore i Utariksdepartementet som Stortinget gav løyve til no om fredagen, kan gjere mykje nytte til å planlegge heile handelspolitikken.

Eg kan ikkje nekte for at eg somtid tykkjer det går noko tungvint med dei handelspolitiske forhandlingane våre for di dei jamt skal gå igjennom to eller tre departement, og vi har dessuta særskilde institusjonar som og må bli spurde til råds. Det er rett og naturleg at alle desse viktige spørsmåla blir grundig og allsidig dryft. Men det er nok mogleg at vi kunde finne meir praktiske samarbeidsformer, så spørsmåla kunde bli avgjort noko fortare og lettare. For min part vil eg legge vinn på få dette til.

Presidenten: I forbindelse med utenriksministerens redegjørelse vil presidenten referere:

Sak nr. 2.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckels redegjørelse for utenrikske forhold (Innst. S. R.).

Anderssen-Rysst: Det er grunn til å uttale tilfredshet over at den arede utenriksminister kom med en orientering om de utenrikske spørsmål som har vært under behandling siden saken var oppe sist i Stortinget, før Stortinget slutter. De spørsmål som har vært omhandlet her, var også i stor utstrekning omhandlet i den redegjørelse som tidligere stats- og utenriksminister Mowinckel avgav her i januar, og vi ser at spørsmålene til dels er kommet inn i et spor - jeg tenker nu i første rekke på Portugalavtalen - som vi i grunnen ikke hadde regnet med. Utenrikskomiteen var nok

opmerksom på bestemmelsene om ratifikasjon, og at situasjonen kunde arte sig anderledes i Portugal enn vi her gikk ut fra. Det kunde være ekstraordinære forhold som gjorde at spørsmålet om ratifikasjon kunde komme til å dra noe ut. Men jeg tror ingen ventet eller formodet at det skulde trekke så lenge ut som tilfellet nu er. Jeg forstod den ærede utenriksminister derhen, at han mente det var en viss tendens i denne holdning fra Portugals side. Jeg tror den ærede utenriksminister har rett i at de forventninger som man stillet til klippfiskeeksporten på grunnlag av den siste avtale, i noen grad har sviktet. De vanskeligheter man hadde ifjor høst, og som dengang blev løst, de har i grunnen gitt uttrykk for en vrienhet, eller en viss motvilje kan man vel kanskje også kalle det, fra myndighetenes side dernede mot å beskjefte sig med denne side av saken. Det har vært visse vanskeligheter med eksporten, refererende sig til prisspørsmålet, som vi ikke kan se bort fra er til stede fremdeles. Portugal føler det nok så at det er overlegen i dette forhold, det tror jeg man må si, og derfor kan det være grunn til, mener jeg for mitt vedkommende, og jeg har også fremholdt det i Stortinget tidligere, at vi benytter enhver anledning til å komme lengst mulig med hensyn til kontingenten for Spanias vedkommende. Spania har i forholdet til oss vært adskillig mere velvillig innstillet enn Portugal; det viste sig ifjor da forhandlingene om avtale foregikk, og det gleder mig å høre - jeg forstod den ærede utenriksminister slik - at Spania også i år viser sig velvillig i dette forhold, og da tror jeg det er riktig norsk politikk, jeg vil få lov til å uttale det, å søke å komme lengst mulig i forholdet til Spania, for å sikre disse vitale eksportinteresser for fiskeriene og for at vi kan stå sterkere i forholdet til Portugal, om situasjonen skulde tilspisse sig, hvad jeg ikke håper. Jeg håper tvertom at forholdet må utvikle sig slik at vi kan komme i et rimelig og godt forhold til Portugal, og at traktaten kan bli det dokument som vi bygger den fremtidige handelsforbindelse på, med de modifikasjoner som Stortinget og komiteen i sin tid gav uttrykk for.

Nettop denne situasjon på Den pyreneiske halvø, som jo er det vitale punkt for hele vår klippfiskeeksport - og for så vidt også for hvad man, som jeg før har sagt fra denne talerstol, kan kalle fiskerienes lønnsomhetslinje - nettop denne situasjon på Den pyreneiske halvø opfordrer i sterk grad til å anstrenge sig for å komme til en ordning også med Brasil, som den ærede utenriksminister var inne på. Og det samme gjelder Kuba. Jeg forstod den ærede utenriksminister så at det nu var utsikter til en gunstig løsning i forholdet til Brasil, at de forhandlinger som man i lengere tid har interessert sig for, men som har stått i stampe, nu synes å kunne føre til en positiv løsning, som, såvidt jeg forstod ham, også måtte sies å være gunstig for Norge. Under de forhold som foreligger like overfor Portugal, er det nødvendig, tror jeg, å være opmerksom på at man her kan få visse støttepunkter for norsk politikk som det er av meget stor betydning å ha. Det samme gjelder Kuba. Jeg skulde hatt interesse av å komme nærmere inn på det spørsmål, men jeg skal ikke gjøre det nu, Stortingets dagsorden for dette møte er stor, og jeg vil forsøke å fatte mig i korthet. Men jeg tror også at det overfor Kuba er høve til å føre en norsk politikk som kan bringe gunstige resultater for vår klippfiskeeksport dit, som ikke er betydningsløs, men som tvertom må sies å være ganske betydelig i forhold til hvad den er til forskjellige andre land. Det gledet mig

at utenriksministeren også var opmerksom på dette spørsmål, og at departementet vil arbeide videre med det.

Jeg vil derefter få si et par ord om det som den ærede utenriksminister uttalte om vår eksport av fisk til Sverige, hvor vi altså, som jeg tidligere har omtalt i Stortinget, har en separat avtale for et visst produkts vedkommende, fersklungen, som efter min mening er brutt fra svensk side, og hvor Sveriges holdning, Sveriges vrangvilje, må få visse virkninger for vårt forhold til denne avtale. Vi gav jo i den annen avtale, som tilknyttedes denne lange-avtalen, de svenske fiskere på våre kyster betydelige fordeler, og når det nu viser sig at den svenske regjering, efter at vår regjering - som den ærede utenriksminister sa - har gjort gjentagne henvendelser for å få den til å gi de norske fiskere de rimelige innrømmelser de hadde kontraktmessig krav på, stiller sig vrangvillig, så må også vi på vår side ta våre ydelser op til vurdering. Det er ikke noe å gjøre ved det. Den ærede utenriksminister har rett i at langefisken nå på det nærmeste er slutt - det varer en måneds tid enda - og jeg skulde for mitt vedkommende ha sett med tilfredshet at man fra norsk side hadde gjort en siste anstrengelse, før man gikk til å gjøre motvanskeligheter, fordi Sverige i andre henseender jo har stor betydning for vår fiskeeksport. Men naturligvis - jeg er enig med utenriksministeren i at man ikke kan la dette passere, spesielt når man erindrer at de svenske kjøpere av norsk lange nu har inngått en avtale med de norske fiskere om et betydelig kjøp, hvor der nektes lisens. Og dog har disse svenske kjøpere erklært sig villige til å opfylle alle forutsetninger for avtalens vedkommende like overfor Sverige. De vil kjøpe den lange av de svenske fiskere som avtalen forutsetter. Og allikevel, på tross av at der foreligger hel oppfyllelse av avtalen, stiller den svenske regjering sig vrangvillig. Det er et typisk døme på vrangvilje, og derfor er jeg helt enig med utenriksministeren i at det forhold ikke kan passere.

Jeg vil få lov til, mens jeg har ordet, å henlede den ærede utenriksministers opmerksomhet på et spørsmål vis a vis Sovjet-Russland, som oppfattes med stor interesse i norske fangst- og fiskerikretser. Det er spørsmålet om Kvitsjø- konsesjonen. Jeg vet ikke om den ærede utenriksminister har vært borte i det spørsmål tidligere; det har ialfall ikke vært nevnt her i Stortinget. Forholdet er at den konsesjon på selfangst i Kvitsjøen som Norge har i henhold til traktaten med Russland, i de siste år har vist sig å være nokså verdiløs, fordi selen holder sig lenger inne i Kvitsjø- munningen enn den har gjort tidligere. Stortinget vet at vi betaler store konsesjonsavgifter i forbindelse med denne avtale, vi yder hvert år Russland vår kontingent for å få drive denne selfangst; men særlig i år har fangsten vært helt mislykket, fordi selen holder sig lenger inne i munningen. Under disse omstendigheter har det i norske interesserte kretser vært under drøftelse hvad man skulde gjøre her, og det man er blitt stående ved, såvidt jeg har kunnet bringe i erfaring, er at man ønsker at der gjennom forhandlinger med Russland kunde foretas en utvidelse av grensen innover, slik at den blev mer tilfredsstillende for norske interesser og mere rimelig i forhold til den kontingent som vi yder for denne konsesjon. Jeg har tillatt mig å nevne dette spørsmål nu, fordi jeg vil henlede den ærede utenriksministers opmerksomhet på det og henstille at han om mulig søker å komme til

en mere tilfredsstillende ordning for de norske selfangstinteresser på dette område.

Presidenten: Presidenten vil nu foreslå at tiden for de talere som herefter tegner sig under behandlingen av denne sak, begrenses til inntil 2 minutter - og anser det for enstemmig bifalt.

Lykke: Det er mange ting av det som utenriksministeren nevnte som det kunde ha vært av interesse å komme inn på, men det skal jeg undlate, for jeg skjønner det kunde føre litt for vidt. Det var bare et spørsmål jeg gjerne vilde rette til den ærede utenriksminister. Hvordan forholder det sig egentlig med den tyske bestemmelsen om begrensning av det beløp som turister får lov til å ta med sig ut fra Tyskland, når de reiser til Norge? Det er sagt mig at de får ta med sig betydelig større beløp, når de reiser til andre land, bl.a. Danmark, enn til Norge, hvor det nu er begrenset til 10 norske kroner; de får kjøpe billett i norske penger og får ta med sig 10 norske kroner hver. Følgen er at ingen kan komme hit, går jeg ut fra. Jeg tror å vite at der er ført underhandlinger om dette; men jeg vilde gjerne høre om utenriksministeren kan gi oss noen opplysning om det. Det har selvsagt den aller største betydning for turisttrafikken.

Alvestad: Det kunde være mange ting å komme inn på i den ærede utenriksministers redegjørelse; men heller ikke jeg skal komme nærmere inn på de forskjellige spørsmål. Men det var en opplysning som den ærede utenriksminister kom med når det gjaldt forhandlingene med Italia, som gjorde at jeg forlangte ordet. Såvidt jeg oppfattet utenriksministeren, nevnte han at man blandt forhandlerne hadde en særskilt ferskfiskmann. Såvidt mig bekjent, er det ikke tilfellet. Der var hos ferskfiskeksportørene adskillig engstelse like overfor den delegasjon Regjeringen sendte til Italia, som skulde representere fiskerne, idet det kun var 2 utpregede tørrfiskeksportører som representerte hele fiskerinæringen. Det var hr. Kahrs fra Bergen og konsul Robertson fra Finnmark. Riktignok spiller tørrfisken og tørrfiskeksporten på Italia en stor rolle, men med det opsving som også ferskfiskeksporten har hatt i de siste år, særlig håbrandeksporten, burde ferskfiskinteressene ha vært bedre tilgodesett og bedre representert under forhandlingene, og jeg vil be den ærede utenriksminister og Utenriksdepartementet om at de, når man til neste år, såvidt jeg forstår, på ny skal opta forhandlinger med Italia angående håbrandeksporten, at der da sørges for å få med folk som kjenner denne næring, som arbeider i den næring, og som vil verne om ferskfiskinteressene i større grad enn de forhandlere vi hadde nu sist. Det som er det sørgelige ved denne avtale med Italia for ferskfiskens vedkommende, det er, at mens de andre varene og de andre kvoter er basert på eksporten i 1933, så er ferskfisken satt i en særstilling og er basert på eksporten i 1932, det ugunstigste år som Norge kunde få når det gjelder ferskfisk. Hvis man hadde hatt representanter med som hadde kunnet fremholde ferskfiskens interesse, tror jeg neppe at vi hadde fått et så negativt og nedslående resultat som det vi har fått når det gjelder ferskfiskeksporten på Italia. Jeg vil ha nevnt dette, for at man i fremtiden kan la norske utsendinger som blir sendt til Italia ha i sin midte også folk, som står ferskfiskeksportnæringen nær.

- Eller

den norske selfangst, og jeg håper der at Utenriksdepartementet ved forhandlinger med Sovjet- Samveldet vil komme til et for oss gunstig resultat.

Bonnevie: I anledning av eksporten til Italia har jeg nettop mottatt et brev fra en av de største tilvirkere og eksportører i Lofoten, og jeg anser mig både berettiget og forpliktet til å citere et par linjer av dette brev. Det gjelder dette at alle kjøp og salg skal foregå i lire. Det heter i brevet: "Nu vil tilfellet at i våre viktigste eksport måneder juli-oktober er importen fra Italia helt minimal. M.a.o. eksportørene må være forberedt på å vente flere måneder før de får betaling for sine varer, hvad for mange sikkert kan bli kjedelig nok, men hvad verre er, man kan også risikere at liren i ventetiden devalueres, hvorved man kan komme til å bli påført et tap på 30-40 pct. En devaluering i begynnelsen av oktober vil formentlig ikke bare bli ruinerende for en større del av eksportørstanden, men virke helt lammende på neste års rundfisktilvirkning." Jeg har grunn til å tro at Utenriksdepartementet er opmerksom på dette. Men så tilføies det i brevet et forslag, som jeg tillater mig å henlede opmerksomheten på. Det pekes på om det ikke kunde treffes en ordning, hvorefter man fikk en garanti mot eventuelt kurstap mot å erlegge en garantiprovisjon av 1/2 eller 1 pct.

Sluttelig vil jeg gjerne også i år få nevne at eksporten av lange spiller en stor rolle også for Lofoten, spesielt tenker jeg da på den vanskelig stillede befolkning på Røst.

Kårbø: For å vera so kort som mogleg vil eg med ein gong ha sagt at eg i eitt og alt segjer meg samd i det som vart halde fram av representanten Alvestad. Eg vil likevel leggja til nokre få ord. Det er ikkje urimeleg at det har vekt misnøgje, sterkt misnøgje, på Vestlandet at ferskfiskeksporten har vorte skore so hardt ned som han har vorte i Italia. Me hadde då på 8 månader i 1934 eit eksportkvantum av ferskfisk på 2 304 tonn, og etter utkastet til avtale skal me no berre få eksportera 400 tonn. Ein vil skyna at det kvantum me på den måten får rett til å føra ut, det vert so lite at fiskarane vanskeleg kann driva dette fiske, dei må slutta. Det let seg ikkje gjera å driva dette fiske når ein berre kann senda ut eit so lite kvantum som det her er tale um. Me var komne dit at dette nye fiske hadde vorte av ikkje so lite verde. Mange nye båtar er kosta, og det såg ut til å verta eit fiske som gav nokolunde bra utbyte. Det kjennest difor hardt når desse fiskarane no må rasjonera so sterkt at det for kvar uke berre går ut 3-4 båtar av 70-80, medan dei andre må liggja inne og venta på tørn. Eg vil elles ha sagt at det for desse fiskarar og eksportørar ser noko underleg ut at dei skal verta ståande ved ein slik kvote som me no har fått der nede. Eg vil gjerne i samanheng med det få citera eit par linor av brev frå minister Irgens av 5 mai dette år, der han segjer m.a.: "Ved å gjennomgå "kvotene" for inneværende kvartal er det meget påfallende hvor uforholdsmessig ferskfiskimporten særlig for Norge er blitt nedskåret." Det viser at ogso vår minister der nede ser det slik at ferskfisken har vorte råma urimeleg. Eg har også underhand tala med den vyrde utanriksministeren um dette, og eg har fått det syn, at han gjerne vil gjera det han kann for å få eit brigde i dette, og det er me takksame for. Men eg vil, når saka no er uppe

på nytt, so varmt eg kann, be um at dette spørsmålet vert vist den aller største merksemd.

Thv. Mowinckel: I anledning av hr. Bonnevis uttalelser om en mulig garanti for kurstap på lire ved salg av produkter til Italia på et tidspunkt hvor vår import er liten og det ikke kan finne sted clearing med en gang, vil jeg henlede oppmerksomheten på at ved transaksjoner i fremmed mynt i sådanne stater som Italia, Frankrike og andre store europeiske land er det til enhver tid mulig å konvertere sine salg - i dette tilfelle i lire - i norske kroner på de utenlandske børser. Man selger forward og må derfor betale en ubetydelig diskonto eller premie, med mindre vedkommende myntsort er i øieblikkelig fare. Vi var ute for sådanne tilfelle nu med gylden og schweizerfrancs, som på et visst tidspunkt var, så å si i den almindelige opinion, i fare, og da måtte man altså finne sig i en litt større diskonto enn ellers når man selger på sikt.

Så vil jeg med hensyn til hvad hr. Alvestad uttalte om vår representasjon i Italia under disse forhandlinger, si at jeg ikke kan underskrive hvad han sa om at ferskfiskinteressene ikke var godt nok representert. Vedkommende driver meget stor forretning også i denne ferskfisk som det her gjelder, nemlig håbrand, og jeg tror at våre interesser for denne vares vedkommende var like godt ivaretatt som for de andre varers vedkommende. Men det er jo nokså forståelig at et land som Italia, som har sin egen fisk og sin egen industri i en vare som denne håbrandeksport tok konkurransen opp med, ser på denne nye tilførsel av et sådant råstoff i konkurranse med sin egen fisk og sin egen industri med noe mer skeptiske øine enn på en gammel innarbeidet vare som tørrfisk, som Italia heller ikke selv produserer.

Jeg skulde ellers gjerne komme inn på hvad der av den ærede utenriksminister blev nevnt om forhandlingene med Brasil og Kuba, men jeg skal innskrenke mig til å si det som Kolonialgrossistenes Forbund tidligere har gitt uttrykk for, at vi er villige til å gjøre hvad vi kan i samråd med våre myndigheter for å tilfredsstille disse lands krav innenfor rimelighetens grenser. Jeg vil dog bare nevne, da utenriksministeren kun omtalte Salvadorkaffe som en vare vi nu bruker i større grad til fortrensning for Brasilkaffe, at vi må ikke glemme at hele fiskerbefolkningen fortrinnsvis benytter Liberiakaffe, som hovedsakelig importeres fra den hollandske koloni på Syd-Amerikas nordkyst, Hollandsk Guinea, og at denne vare i tilfelle bør fortrenses minst like meget som Salvadorkaffen, kanskje mer.

Anton Jensen: Det var et par ord med et spørsmål til utenriksministeren i anledning av Portugal-avtalen. Denne avtale med Portugal var jo ialfall av den tidligere regjering, og særlig av den tidligere utenriksminister, sterkt forherliget, såvel her i salen som utenfor denne sal, som en overmåte gunstig og for vårt land fordelaktig og utmerket avtale. Nu fikk vi høre gjennom utenriksministeren at den for Portugals vedkommende ikke overholdes. For det første er den ikke ratifisert, og forutsetningen for den overholdes heller ikke, spesielt hvad angår våre fiskekvoter til Portugal. Offisielt, utad til, blev jo dette store hetvinskjøp utover hvad vi bruker begrunnet med forholdene og fordelene for våre fiskerier, for fiskeeksporten. Nu viser det

sig at klippfiskeeksporten er betydelig mindre, og at avtalen ikke overholdes. Når det gjelder de fordeler som skipsfarten skulde ha, er den formodentlig opfylt, kan jeg tenkte mig. Nu sa utenriksministeren at avtalen ikke er vedtatt av Portugal, men vi har vedtatt den, og vi må, såvidt jeg forstod, opfylle våre forpliktelser i henhold til traktaten, men Portugal er ikke forpliktet med hensyn til sine. Enten har portugiserne vært flinkere enn våre folk, eller også er dette noe man med et lite pent ord kaller for "snyteri". Det spørsmål jeg da hadde å stille til utenriksministeren i denne forbindelse er det: Forholder det sig så at vi er forpliktet overfor Portugal i henhold til traktaten eller avtalen, når ikke Portugal er det? Eller er det ikke så, når ikke Portugal har ratifisert eller vedtatt avtalen, så er det ingen avtale - da bortfaller den av sig selv? Det var ikke mig klart, og derfor stiller jeg dette spørsmål.

Statsråd Koht: Det er kanskje best at eg svarar aller fyrst på dette siste spørsmålet. Traktaten med Portugal fyreskriv i den siste artikkelen sin at han skulde bli gjeldande med ein gong fyrebils, so det er avgjort at traktaten gjeld og blir gjennomført. Men traktaten er ikkje formelt ratifisert og det er det som gjer at vi ikkje enno kann to upp nye forhandlingar um brigde i denne traktaten. Men sjølv sagt, Portugal er likeso pliktig til å halda og gjennomføra traktaten som vi er. Eg trur nok ein kanskje kann segja at det ikkje er heilt rett, det som hr. Anton Jenssen sa, at denne traktaten med Portugal har vere lovprist som noko som framifrå; det har vel alltid vore meint frå alle sider at det den gongen var so at me ikkje kunde få noko betre, og det er vel det beste som ein kann segja um den traktaten. Fyremunene for skipsfarta er heilt klåre, og dei er store, so det er greitt at det har vore nyttig for oss at traktaten soleis har vore i kraft. Men når vi vil ha traktaten brigda, soleis som vi alle ynskjer, då kjem det inn den ting at traktaten ikkje er ratifisert, og at vi er nøydde til å venta på at det blir gjort.

Hr. Bonnevie tok upp spørsmålet um clearingavtalen med Italia. Då eg hadde ordet fyrste gongen i dag, gjekk eg ikkje noko nærare inn på sjølve clearingordninga. Men eg må segja med umsyn til det serskilde framlegget frå ein stor eksportør i Nordland, som hr. Bonnevie nemnde, at det er nær sagt sjølv sagt at det er ting som vi godt hadde greie på, framlegg som har vore uppe og vore dryft, framlegg som i visse ting vert gjennomførde i clearingavtalen, og då serleg den ting at det vert ein serskild garantiprovisjon til vern mot kurstap. Det er klårt nok at den italienske regjering kann ikkje godt av umsyn til si eiga ære ta inn i traktaten noko som talar um det moglege at den italienske lira skulde falla; men på umvegar har vi likevel fått inn eit skilord um det, soleis at um det skulde syna seg at det ikkje går med denne traktaten, slik som me har rekna med, har vi rett til å ta upp nye forhandlingar um ein avtale på fritt grunnlag. Eg trur nok difor at vi likevel der har kunna få inn det vern som trengst mot fall i kursen på den italienske lira.

Til hr. Alvestad og hr. Kårbø må eg få segja at eg ikkje trur ein med rette kann lasta forhandlarane våre i Italia, for di dei ikkje har kunna få ein betre avtale um den norske ferskfisken. Eg må minna um det eg sa: Dei la so stor vekt på dette at dei ei stund beint fram truga med å bryta forhandlingane med Italia, um vi ikkje fekk inn ein kvote for den norske ferskfisken. Eg er difor ikkje

so viss på at det vilde ha hjelpt so svært mykje um det hadde vore med ein serskild mann, interessert for håbrand, som kunne ha forklåre korleis dei norske fiskarane hadde det; for Italia tek umsyn til sin eigen fisk, deira eige interessor veg der mest. Vi vil, som eg sa, freista få dette spørsmålet teke upp på nytt; men denne gongen kom vi ikkje lenger, um eg trur at vi likevel kom eit stykke på veg, med di at vi i det heile fekk ferskfisken med i avtalen.

Hr. Lykke spurde um ein turistavtale med Tyskland. Der er tingen den, at Tyskland alltid for ein slik turistavtale vil krevja eit vederlag, dette at vi skal kjøpe varor i Tyskland for ein sum som svarar til det som dei tyske turistane kann bruka i Noreg. Vi har til ein viss grad vore viljuge til det; men det har ikkje vore so lett å få til ein avtale som svarar til dei norske interessone, so det kan henda vi ikkje får i stand ein turistavtale med Tyskland i år. Her står ulike norske interessor mot einannan. Når det gjeld dei tyske turistane, er det kanskje dessutan so at vi i Noreg ikkje bør ofra altfor mykje på å få just dei. Vi høyrer at frå England og Amerika kjem det ein straum av turistar til landet i år som nær sagt ikkje noko år fyrr, og eg trur at hotella våre og alle som lever av turisttrafikken, kanskje er vel so nøgde med turistar frå England og Amerika som med dei tyske. Men i alle tilfelle har vi dette spørsmålet um vederlag, og der har det vore ulike meiningar i clearingnemnda, i regjeringa, i handelsdepartementet, i utanriksdepartementet, i alle dei instansane som har med dette. Eg har ikkje personleg kunna fylgja alle desse forhandlingane; men eg har set at det er mange slag interessor som står mot einannan, og at det frå tysk side fyrst og fremst gjeld um å få vederlag. Det har vore tale um at vi kanskje kunde nytta ut tyske pengar som står sperra i bankane her no. Um det fører fram, veit eg ikkje endå, det spørsmålet er enno under forhandling; men eg må vedgå at det ser ut som tyskanne ikkje vil vera nøgde med anna enn beint fram varekjøp til vederlag.

Presidenten: De efterfølgende talere har inntil 2 minutter.

Joh. Ludw. Mowinckel: Det var i anledning av Portugal- avtalen. Nu har utenriksministeren jo svart hr. Jenssen på hans bemerkninger; jeg vil bare gjerne konstatere at de vanskeligheter med hensyn til klippfisken som opstod fra Portugals side, de opstod ifjor høst, og foranledningen var den av utenriksministeren nevnte middbefengte last. Efter den tid er det gått bedre. De klippfiskeksperter vi hadde dernede, erklærte sig i det store og hele tatt tilfreds, og såvidt jeg vet, har det ikke vært lagt noen vanskeligheter fra den portugisiske regjering side fra den tid. Den portugisiske regjering gikk med på, for at Norge skulde nå op til sin kvote, å beordre at den norske klippfisk skulde betales med 2 sh. 6 d. mere enn den islandske klippfisk for på den måte å få den norske inn. Når importen til Portugal imidlertid er blitt så liten, skyldes det at det av vår klippfisk i år er så lite på lager. Klippfisken har, såvidt jeg vet, funnet gunstig avsetning på andre markeder; men det er godt å ha den trygghet som man har i den portugisiske bestemmelse med hensyn til klippfisk; for den tid kan komme da det nok kan trenge.

Det som har vært ønskelig, og som vi gjerne hadde villet, det var å få optatt spesielle forhandlinger med Portugal med hensyn til

prisbestemmelsen, som var noe svevende i den avtale vi sluttet ifjor sommer. Men de nye forhandlinger kan - som utenriksministeren sa - vanskelig optas, før traktaten er ratifisert fra Portugals side. For blir den ratifisert, så har man den fordel, at da står man friere. I det øieblikk vil skibsfartsspørsmålet være ute av den øieblikkelige diskusjon og kan ikke innblandes fra Portugals side. Det er derfor å ønske at avtalen blir ratifisert, men avtalen byr, hvor mangelfull den enn er, på grunn av den store portvinsimport hit til Norge, dog store fordeler, ikke alene for vår skibsfart, men også for vår klippfisk.

Komiteen hadde innstillet:

Stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckels redegjørelse for forskjellige utenrikske spørsmål i dok. A og tillegg til dok. A. 1935 vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 3.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om noteveksling mellom Norge og Frankrike av 3 april 1935 angående handelsforbindelsen mellom de to land (Innst. S. P.).

Komiteen hadde innstillet:

St.med. nr. 31, 1935, vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 4.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om bemyndigelse for regjeringen til å innbringe for voldgiftsrett spørsmålet om billighetserstatning til det amerikanske firma George R. Jones Co. (Innst. S. Q.).

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget bemyndiger regjeringen til, om den måtte finne det formålstjenlig, å la den tvist som er opstått mellom Norges og Amerikas Forente Staters regjeringer, efter den av den norske Høiesterett den 27 juni 1925 avsagte dom i saken mellom det amerikanske firma George R. Jones Co. og A/S Romsdalske Veksel- og Landmandsbank, innbringe for en voldgiftsdomstol som får uttale sig om spørsmålet om en billighetserstatning til det nevnte amerikanske firma.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 5.

Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite angående grunnlinjer for optrekning av sjøgrensen (Innst. S.B.).

Saken i sin almindelighet undergaves debatt.

Utenriksminister Koht: På vegnene til Regjeringa skal eg få seie ifrå, at ho er einig i den tilrådinga som ligg føre utanriksnemnda, og med glede godtek ho.

Det spørsmåle som dermed fær si avgjersle på norsk side, har vore dryft mellom statsmaktene her i lande i mange framlegg om løysinga på spørsmåle. Det har vore dryft så lenge for di det var mange ulike omsyn å ta, og det var ei mengd med einskilde ting som ein kunde tenke seg fastsett på ulike måtar.

Men dei avgjerslene som vi med denne tilrådinga no når fram til, og som eg torer gå ut ifrå at Stortinge vil samle seg om, bygger på det som meir og meir har vorte norsk folkemeining i denne saka og som svarar til dei nasjonale tradisjonane våre i dei spørsmål det her gjeld.

Det var ein gong at dei norske kongane rekna seg for eineherrar over alt Nordhave og kunde forby framande nasjonar å sende skutene sine der nord. Den internasjonale framvoksteren, både rettlig og økonomisk, har gjort ende på slike maktkrav, og ingen her i lande tenker på å stenge Nordhave for framande sjøfolk og fiskarar. Vi må og vi vil halde oss innanfor ålmenn folkerett; men innanfor den må vi og halde opp vår eigen rett, slik som historia og naturlige vilkår har forma han.

Om folkeretten har gjort det åpne have fritt for all fersel og fangst, så har han likevel alltid godkjent det nasjonale herredøme over fjordane i lande, og Noreg er på så særskild vis fjordalande, så orde fjord har herifrå gått inn i ålment målbruk i verda. Men sjølve den skapnaden som lande vårt har fått, særlig ut imot sjøside, har gjort ein fjord til noko anna her enn i dei fleste andre landa. For ein fjord er hos oss ikkje berre ein havarm som skyt seg inn i lande; men han går dessuta inn imellom øyar og skjær. Vi ser det kanskje best med Vestfjorden som går inn med fastland berre på den eine sida; det som gjer han til ein fjord, det er øyane på utsida, og likevel har han alltid vore godkjent som ein norsk fjord som uta tvilsmål hører til det norske sjøområde. Men geografiske vilkår av liknande slag finn vi mange stader langs etter dei norske strendene; have mellom og kringom øyane våre må være likså norskt som sjølve øyane er det. Øygarden og skjergarden utafør strandsida av lande må avgjere korleis grensene for sjøområde vårt må bli dregne. Dette har vore ei grunnsetning i all dryfting om sjøgrensespørsmåle hos oss, og det er det einaste naturlige og rette at tilrådinga frå Utarikskomiteen held seg til dette prinsippe.

Enda kunde det vel mange stader være spørsmål om kva for nes og øyar og holmar ein skulde drage grenselinene mellom. Men nett slik som den norske kysten er forma, så må det bli både det mest praktiske, det greiaste og det rettaste å ikkje la grensene gå ut

og inn i allslags kroker og bukter, men la dei fylgje sjølve dei klare, store hovudlinene som lande vårt av seg sjølv teiknar opp ut imot have.

At vi så reknar område vårt fire nautiske miler, ei sjømil utover ifrå grunnlinene, såleis som det no har vore i snart to hundre år, det er så sjølv sagt så det treng eg ikkje seie mange orda om. Der står vi på fast historisk grunn i lag med grannelanda våre. Det fins land som har lengre, og det fins land som har stuttare mål for dette sjøbelte; vi gjer ikkje noko krav på at dei skal rette seg etter oss. Men for vår part må vi halde fast på vårt mål; vi krenker ingen med det, og vi har rett til å vente at ingen vil freista tvinge oss til å ta deira særskilde mål.

Alle desse geografiske og historiske omsyna får ei særskild vekt nord med Nordishave, langs heile sjøsida frå Vestfjorden til Varangerfjorden, utanom Lofoten, Vesterålen, Senja og Finnmarka. Der nord er det sjøfiske som i alle tider har gjeve vilkåre for levemåten for folke. Ja, for heile Finnmarka, ifrå Malangen og austetter, kan vi seie at det var fiske som beint fram skapte den norske busetninga der seks hundre år tilbake. I slit og strev og i tronge kår har dei norske fiskarane stridd for live sitt der nord og bygd opp eit samfund og ein kultur som ein ikkje finn maken til nokon stad i verda på så høge breidegradar. Eg trur dei fortener takk og ære frå alle som veit å verdsette trufast arbeid for fredleg landvinning.

Det er sjøen dei lever av. Skulde pengesterke selskap frå andre land no kunne kome og tevla dem ut or fangst og fiske, da vilde lande der nord snart bli øyde. Ein gong var dei herar på alle bankane ute i have; dei låg ute der med dei små båtane sine og drog opp den fisken dei så kunde få selt til kjøpmenner lenger sør. Fortenesta var ikkje stor; men dei slo seg igjennom med lite. No har dei fått innpå seg trålarar frå utlande som bonnskrapar sjøen og gjer live enda vanskeligare for dem. Det er vel ikkje rart om dei blir misnøgde, og den norske staten har ei plikt på seg til å verje livsvilkåra for dem, - det skulde vel være lett for andre og å skjønne det. Vi korkje vil eller kan reise oppatt eineretten for desse fatige fiskarane til bankane langt ute i have. Men innmedland må vi freiste på å la dem få være i fred i yrke sitt. Vi må trygge dem eit såpass sjøbelte, så dei kan leve nokolunde menneskelig. Det er dette som blir gjort så langt som råd og rett er, med tilrådinga frå Utariks Komiteen, og difor helsar eg ho med glede.

Komiteen har halde seg til det som var naudsynt no allerfyrst å få gjort, - å få slegje fast grensene ute i sjøen for lande der nord. Det er det at spørsmåle er brennande, og korkje vi sjølve eller dei framande regjeringane kunde være nøgde med at det skulde stå uløyst enda ein fiskesesong til. Der nord måtte vi ha ei avgjersle no.

Komiteen har dessuta halde seg til å gjere berre det som var turvande for det næraste føremåle, det å verje fiskarane våre. Difor har han berre vilja slå fast grensene for det som er norsk fiskeområde, og han har late andre spørsmål som vedrører sjøterritoriet ligge. Eg trur at dette er rett. I dette måtehalde er det ein styrke. Vi har dermed sagt at vi ikkje vil gripe inn i hevdvunne rettar som vedrører den vanlige skipsfarta i norske fjordar og sund. Og vi rullar ikkje opp spørsmål som det kanskje kunde bli strid om. Vi nøgjes med å slå fast i det einskilte gamal nasjonal rett som samstundes er livsvilkår for ein viktig part av

lande vårt. Her står vi sterkt, og her bør det ingen strid kunne bli.

Handberg: Denne sak har en meget stor aktuell interesse; det viser bl.a. - skjønt saken for det meste har vært behandlet som en hemmelig sak - de hundrer av artikler om saken, som har stått i dagspressen. Som det vil sees, har jeg i innstillingen en særuttalelse, idet jeg har holdt på - som forutsetningen bestandig har vært - at det skulde fastsettes en sjøgrense for det hele land. Så å si i siste liten kom det frem at man i år kun skulde ta et første skritt og fastsette grensen fra grenselinjen mot Finnland og vest- og sydover til og med Vestfjorden. Av praktiske grunner er den kalt en fiskerigrense. Da det lykkedes å opnå enstemmighet for denne strekning, fant jeg å måtte resignere og ikke nu i år foreslå lagt til grunn for behandlingen i Stortinget et utarbeidet forslag, hvorefter fiskerigrensen vilde bli fastsatt for det hele land, - dette også på grunnlag av at komiteen enstemmig nu går inn for at arbeidet så å si uavbrutt skal fortsette, så innstilling omfattende fiskerigrense også for den øvrige del av landet etter gjennomgåelse av alle sakens dokumenter skal foreligge straks etter Stortingets sammentreden neste år. Når jeg nokså steilt har holdt på fastsettelse underrett av fiskerigrense for det hele land, har det sin grunn i at spesielt vår fiskerbefolkning har krav på endelig en gang etter utsettelse på utsettelse å få denne sak i orden. Og for det annet har jeg næret frykt for at en slik partiell optrekning av grunnlinjen for kun en del av kysten, fra utlandets side vilde bli betraktet som et svakhetstegn, en slags prøveballong der kunde skape grunnlag for protester. Og dette mener jeg er en ganske alvorlig betenkelighet. Videre er det fra ansvarlig hold innen vårt land begått etter min mening sådanne feilgrep, at det er betenkelig å la det drive lenger før man får en endelig ordening - om flere feiltrin skulde følge i de begåttes spor. Fremdeles vil jeg nevne at man med grunn kan nære frykt for at trålerne kan forlegge sitt virke også til andre deler av landet enn ennu almindelig. Og det blir verre å holde dem på avstand når de har optatt en næringsdrift på et sted, enn når det var en grei begrensning på forhånd. Trålerne har nu mere moderne redskaper enn før, er utstyrt med ekkolodd og kan drive sitt virke hvor man før anså det utenkelig. - Foreløbig skal jeg innskrenke mig til denne begrunnelse, om jeg ikke blir provosert til i detaljer å komme inn på hvad jeg har berørt. Det gjelder forresten nu kun noen måneders utsettelse med å ha den hele sak i orden fra norsk side, og da er jeg etter omstendighetene tilfreds.

Som før sagt, må denne sak ordnes spesielt for vår fiskerbefolknings skyld, dertil kommer nasjonale hensyn, og det er dessuten påkrevet å få faste grenser å holde sig til for våre domstoler. Det er overordentlig store interesser som knytter sig til denne sak. Det gjelder å bevare en næringsvei for en stor del av vårt folk. Blir fisket ved våre kyster ødelagt ved den overhåndtagende trålerplage, kan jeg ikke skjønne annet enn at strøk langs kysten står i fare for å bli lagt øde. Dette er en alvorlig sak for tusener av familier. Og Stortinget må ha plikt på sig til å hevde vår hundreårige rett og hevd, og endelig engang få fastsatt en grense så fiskerne vet hvor de trygt kan utøve sin næring. Det går ikke an at betenkeligheter overskygger alt. -

Om trålerfiskets skadelige innflydelse på annet fiske er det skrevet meget. I dokument nr. 17 B for 1927 står det bl.a.: "Det sier sig selv at en ukontrollert anvendelse av dette redskap (altså trålen) på den norske landbanke vil være helt ødeleggende for vedkommende norske kystfiskerier. Likeså selvvinnlysene er det at de bestemmelser om regulering av dette redskaps anvendelse i forhold til andre redskaper, som kan passe og virke nogenlunde tilfredsstillende for det store Nordsjøplatå, ikke på langt nær vil yde tilfredsstillende beskyttelse for driftsmåtene på den smale norske landbanke. Denne gir overhodet ikke plass for et redskap som den moderne trål sammen med kystbefolkningens fiskemetoder." Denne siste setning er understreket i vedkommende dokument. Og videre står der: "Selv om man ved virkelig gjennomførbare og effektive bestemmelser fikk adgang til å utelukke trålerne fra visse strøk av kystplatået til de tider av året da det erfaringsmessig pågår større sesongfiskerier, på disse felter, så vilde allikevel dagligfisket, som er en livsbetingelse for den stedlige kystbefolkning, være like vanskelig stillet." I nevnte dokument omhandles også trålfiskets ruinerende innflydelse på fiskebestanden. Denne side av saken kan nok også representanter her i salen uttale sig om, og jeg henviser til det nevnte dokument.

Om vi nu får fastslått en fiskerigrense, så vil det muligens ha sine vanskeligheter å få denne trukket så langt ut at alle våre - jeg sier våre - fiskebanker kommer innenfor. Folkeretten kan muligens komme i betraktning, skjønt vår historiske og hevdvunne rett er klar. Jeg går imidlertid ut fra at der for å sikre våre fiskere gammel hevdvunnen rett, likesom for å bevare fiskebestanden, optas internasjonale forhandlinger om disse spørsmål. Man har jo forbilleder, og jeg kan jo nevne at f.eks. Storbritannia, der har opgitt bredden av sitt sjøterritorium, gjør forbehold for visse banker i britiske biland, hvor der tas østers, perlemuslinger og koraller, da disse banker ansees for å være okkupert og gjenstand for eiendomsrett. Jeg henviser til 3-mannskommisjonens innstilling, side 20. Og er det noen, som jeg før har sagt, som skulde ha en sterkt befestet rett både på historisk grunnlag og på bruksutøvelse, må det vel være oss, og internasjonalt må det kunne vinne forståelse, at det for vår fiskerbefolkning er en nødvendighet og et vilkår for å skaffe det nødvendige til livsophold, at fiskebestanden bevares og at næringen får utøves som før.

Jeg har i mine særbemerkninger tatt til orde for at det vi foretar her i Stortinget, i størst mulig utstrekning foregår i fullt dagslys uten for meget hemmelighetskremmeri. For det ene bør ikke en komite sitte inne med viktige dokumenter som Stortingets øvrige medlemmer ikke får anledning til å sette sig inn i; jeg anser det for utilbørlig, da alle har ansvar for sakens behandling. For det annet må vårt folk i størst mulig utstrekning kunne kreve foruten å bli bekjent med hvad der besluttes, også å få vite og kunne få vurdere grunnene hvorfor der handles slik eller slik. Med utilbørlig hemmelighetskremmeri blir det også grobunn for alskens rykter og uriktige meddelelser som kan bli til stor skade. Når jeg bestemt holder på at innstilling, for så vidt angår fiskeri- eller sjøgrensen også for den øvrige del av kysten, skal foreligge umiddelbart etter Stortingets sammentrede neste år, er det også av den grunn at jeg anser det næsten uforsvarlig at en så overmåte viktig sak skal få en harelabbe-behandling kanskje i et nattemøte

straks før Stortinget slutter sitt arbeide. Innstillingen bør foreligge på et tidspunkt så alle representanter har god tid til å sette sig inn i sakens dokumenter. Med disse få ord vil jeg anbefale komiteens innstilling.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg ønsker å gi min tilslutning til de almindelige bemerkninger hvormed utenriksministeren trakk op grunnlaget for denne innstilling, og jeg ønsker av hele mitt hjerte at det skal lykkes å føre saken frem ad de linjer som idag trekkes op. Men for mitt eget vedkommende - det sier sig i grunnen selv - har jeg vært nødt til i komiteen å ta en reservasjon. Den forrige regjering våget jo ikke å gå så langt med hensyn til grunnlinjer som her foreslås, og jeg har hatt så store betenkeligheter ved det at jeg har funnet det riktig å tilføre protokollen følgende:

at jeg har "under særlig henvisning til St.med. nr. 13, 1935, måttet frarå at grunnlinjene trekkes med vidtgående avvikelser fra proposisjonen således som tilfellet er i innstillingen. Jeg er nemlig av den opfatning at dette vil kunne bringe oss op i internasjonale vanskeligheter av den art, at de vil kunne skade de store og viktige

fiskeriinteresser det her gjelder. Når jeg allikevel gir innstillingen min stemme, er det fordi utenriksministeren anbefaler den, og fordi jeg ikke ved en dissens vil svekke utenriksministeren i hans arbeide for å bringe dette vanskelige spørsmål frem til en tilfredsstillende løsning. At innstillingen innskrenker sig til å fastslå en fiskerigrense og kun for det nordligste Norge, vil forhåpentlig i noen grad minske risikoen for internasjonale vanskeligheter, - men det er et spørsmål om ikke dette ytterligere hadde vært tilfellet, hvis innstillingens grense uttrykkelig kunde kunngjøres som en grense innenfor hvilken tråling er forbudt."

Imidlertid tror jeg at nettopp dette siste som jeg her nevner, styrker innstillingen, at vi innskrenker oss til det nordligste Norge og at vi kunngjør grensen kun som en fiskerigrense. Jeg mener det er så viktig for sakens videre forløp at Stortinget står enstemmig bak, og at saken, når den kunngjøres, kan kunngjøres som en enstemmig beslutning av Stortinget, at jeg for min part ikke har villet gjøre noen vanskeligheter, fordi jeg mener at her må utenriksministeren ha ledelsen. Jeg kan altså bare ledsage innstillingen med mine aller beste ønsker, men jeg har ikke kunnet undlate å nevne de betenkeligheter som jeg for min part har.

Hr. Myklebust inntok presidentplassen.

Laberg: Jeg er tilfreds med at denne sak nu endelig kommer ut av verden fra Stortingets side, og at komiteen er kommet så langt at den har kunnet bli enstemmig om saken. Men jeg vil dog ikke undlate å si noen ord om gydebankene. Jeg hadde dog gjerne sett at komiteen hadde gått så langt at den hadde tatt noen av dem med. Det er gydebankene utenfor Senjen og utenfor Andenes jeg her tenker på. Vi må her tenke på at gydebankene oppe i Nord-Norge er det samme som kornkamrene her nede på Østlandet. Det er der fisken kommer når den samler sig utenfor kysten for å gyde. Og har vi ikke disse gydebankene fredet, vet vi hvilken vei det vil gå. Og jeg vil henstille til den ærede utenriksminister at han gjør hvad han kan og henleder de andre lands opmerksomhet på dette og optar arbeidet

for at gydebankene i Nord-Norge, særlig utenfor Senjen, Svensgrunnen og Malangsgrunnen, og utenfor Andenes, blir fredet for trålere. De er, som jeg har sagt forut, Nord-Norges kornkamre, og det er der fiskerne skal ta sin fortjeneste, som vi sier, det er det de skal leve av som de tar der ute. Og blir bankene herjet og lagt øde, vet vi hvorledes det vil gå i Nord-Norge med fiskerne.

Hambro (komiteens formann og ordfører): Jeg har på dette tidspunkt intet å tilføie til det utenriksministeren har anført. Jeg vil alene uttale min glede over at det har lyktes å få avgitt en enstemmig innstilling om grunnlinjene for de 3 nordlige fylker. Forholdet er det, at når man her kunne har tatt med de 3 nordlige fylker denne gang, så er det fordi der for de 3 nordlige fylkers vedkommende foreligger et praktisk og uavviselig behov for å få grunnlinjepunktene avgitt. I mørketiden begynner trålingen utenfor kysten der oppe, og efter det vi har oplevet i de siste år, vet vi at man fra engelsk side absolutt krever for å respektere den norske grense at man nu får opgitt for disse fylker hvor den går. Det var jo også nordpå grenselinjeoptrekningen begynte, for der meldte behovet sig. I 1869 fikk man den første kongelige resolusjon, fordi det den gang var utenlandske fiskere utenfor Møre-kysten. Senere fikk man linjen over Varangerfjorden av praktiske behov. Den første sjøgrensekommisjon av 1911 hadde alene som mandat å trekke op grenser for Finnmark fylke. Så kom sjøgrensekommisjonen av 1912, som trakk op grenselinjer for Troms og for Nordland fylke. - Men det er en selvfølge at likesom komiteen har fått sig forelagt en innstilling hvor grunnlinjepunktene er angitt for det hele land, så vil også komiteen like overfor Stortinget plikte å avgi sin kontinuasjoninnstilling, hvor det blir tatt standpunkt til disse linjer for hele det øvrige lands vedkommende og alle de øvrige ting som er berørt i de dokumenter som er oss forelagt. Jeg tror det er helt riktig hvad hr. Mowinckel anførte, at for utenriksministeren vil det være en meget stor vinning under eventuell friksjon, hvis sådan opstår, å kunne opplyse om at der er full enstemmighet. Jeg vil bare uttale det ønske og det håp, at man ikke fra norsk side på noe hold i sin bekymring vil gi uttrykk for overdrevne forventninger om at England skal reise bust like overfor disse grunnlinjer. Jeg tror at jo mindre engstelse og uro og bekymring der kommer til uttrykk fra norsk side, desto tryggere kan vi være for at utenriksministeren uten vesentlige vanskeligheter kan løse sin opgave.

Støstad: Jeg vil bare gi min tilslutning til det som er sagt fra de øvrige komiteemedlemmer som har hatt ordet. Vi har ved behandlingen av denne sak naturligvis støtt på andre ting som kunde stille sig tvilende for enkelte av komiteens medlemmer, men vi fant allikevel at spørsmålet var så viktig, saken av en slik betydning at det var nødvendig å komme til en enstemmig innstilling. Og når nu komiteen er kommet dit hen selv med tvil fra enkelte, så får vi håpe at også England forstår den betydning det har for vårt land at den fiskerigrense som nu trekkes op, også blir respektert av de engelske trålere. Og jeg vil i likhet med komiteens formann si, at når avgjørelsen nu er falt, må det ikke fra norsk side komme noen som helst tvil frem om at dette skritt er, ikke bare en historisk berettiget handling fra Norges side, men at det også er en nødvendig

handling for å vareta våre fiskeres viktigste økonomiske interesser.

Anderssen-Rysst: Komiteens innstilling er enstemmig, og jeg kan gi min tilslutning til det som er uttalt - stort sett - av de øvrige medlemmer av komiteen og av den ærede utenriksminister. Jeg vil imidlertid også gjerne få uttale ved dette høve at jeg for mitt vedkommende har næret visse betenkeligheter ved enkelte av de linjer som her trekkes op, men jeg har sluttet mig til komiteens enstemmighet i konklusjonen. Jeg tror kanskje vi stod sterkest med det. Men vel, det er ting vi har forhandlet om i komiteen, og resultatet foreligger i innstillingen. Jeg vil med henblikk på sakens videre forløp bare få uttale ønskeligheten av at det som videre måtte skje i saken, må løses fra norsk side i det intimeste samarbeide mellom Storting og regjering, hvilket jeg også tror er den ærede utenriksministers og regjeringens opfatning.

Jeg har I

Hundseid: Vi som ikke er så heldige å tilhøre den i dette tilfelle lukkede klubb som heter utenriks- og konstitusjonskomiteen, har i grunnen ikke så svært stor greie på denne sak. Og nu kommer dette viktige spørsmål op på fallrepet i hastverket og reise-febrilskheten som alltid hersker de siste dager her i Stortinget. Jeg vil gjerne i denne forbindelse understreke det som blev sagt av hr. Hambro, at jeg går ut fra at der ikke nu i våre aviser og ellers ved uttalelser blir gitt invitasjon til utlandet, når det gjelder å komme med protester overfor det som her blir besluttet. Vi er jo ikke så særlig godt vant når det gjelder den side av saken. Vi hadde en annen sak, som blev behandlet her i Stortinget i et åpent møte for et par dager siden. Jeg sikter til behandlingen av statsgarantien til kunstsilkefabrikken på Notodden. Da blev det fra et hold der gitt utlandet næsten invitt i retning av å skape vanskeligheter. Jeg mener at den slags uttalelser i forbindelse med disse spørsmål er ytterst uheldig. Jeg har ikke idag det nødvendige kjennskap til saken, av gode grunner. Jeg har jo ikke hatt høve til å se sakens dokumenter, men jeg er opmerksom på at i komiteens innstilling står der på side 45 at komiteen er opmerksom på at innstillingen om denne sak efter gjennomgåelse av alle dokumenter bør foreligge for Stortinget hurtigst mulig over nyttår, og vil be om bemyndigelse til om fornødent å komme sammen i løpet av høsten for at innstillingen kan foreligge umiddelbart efter Stortingets sammentreden. Jeg håper at dette avsnitt i komiteens innstilling ikke bare blir med smukke skrivemåter. Jeg håper at det må bli en realitet. Denne sak begynner nu å bli nokså gammel. Det var jo forutsetningen ifjor at saken skulde vært forelagt i år på et tidligere tidspunkt, slik at Stortinget hadde hatt anledning til å sette sig virkelig inn i de viktige spørsmål som det her gjelder. Jeg går ut fra at innstillingen må foreligge over nyttår, og jeg går da også ut fra at Stortingets medlemmer får anledning til å gjøre sig bekjent med de dokumenter som utenrikskomiteen har til behandling i denne forbindelse. Vi kan ikke lenger finne oss i dette at vi skal gå omkring her og bare høre om alle slags rykter både i den ene og den annen retning. Vi må få sakens dokumenter i sin fulle utstrekning, og på en slik tid, at vi har anledning til å sette oss inn i disse dokumenter.

Flem: Me ser at her ligg det fyre ei samrøystig tilråding frå den forsterka nemnd, og ho er tilrådd av utanriksministeren. Då finn eg for min part ikkje nokon grunn til å gå inn på tilrådinga i so måte. Det er no elles berre på eit par punkt, på eitt havumråde, det er større brigde frå tilrådinga åt fleirtalet i sjøgrensekommisjonen. Men når no både utanriksministeren og nemnda samrøystes har funne at dei vil gå fram etter dei Meierske linor på desse område, får me helsa det med glede, um det kann gjennomførast slik. Eg bad elles um ordet for å segja, at på trass av alle sjøgrenselinor me kann draga her, vert det store spørsmål likevel um ein kann koma til ein avtale um å få avgrensa trålarverksemda utanfor alle grenselinor. Me veit me har her eit platå på upp imot 70 kvartmil, som strekk seg utover mot Storeggen på ymse plassar av kysten, so det er basis nok for dei utanlandske trålarar til å tumla seg på desse felt utanfor alle grenselinor. Dersom ein ikkje kann koma til ein slik avtale at det kann verta avgrensingar i den utvida trålarverksemd som no vert driven, er eg redd for at det kann verta ei nokso stor uro ved kysten, trass i alle grenselinor. Etter som eg ser denne sak, er det store spørsmål, trass i alt anna, um ein kann koma til ei semje og få avgrensa den utvida trålarverksemd som går fyre seg utanfor kysten vår utanfor alle grenselinor. Det kann vera vel og bra nok at ein kann draga linone so langt ut som råd er, - på sume felt vil det ha si interesse, det er greitt nok - men det er no litt rart tykkjer eg, det som skjedde i 1869, då grenselinone vart dregne på Mørgekysten. Det var som ein veit på ei tid då me hadde utanlandske fiskarar liggjande der at spørsmålet var aktuelt. Likevel vart desse grenselinone, trass i at dei vart dregne so langt ut som råd var, liggjande innanfor dei fleste av våre større og viktigaste fiskebankar som den gong var aktuelle, og eg ser det slik, at det er det store spørsmål trass i alt å finna utvegar til avtalar slik at me ikkje risikerer at den utvida trålarverksemd øydelegg fisken, slik at det vilde vera lita hjelp anten me kom kortare eller lengere ut frå den kyst som reknast som norsk havumråde. Eg vil so sterkt eg kann be utanriksministeren vera merksam på desse spørsmål, og prøva å finna utvegar her med å kunne avgrensa den veksande trålarverksemd.

Presidenten: Her ligg fyre ei einrøystig komitetilråding, og her er ikkje teke upp noko framlegg som skil seg frå tilrådinga. Nokre talarar er innskrivne, og presidenten gjer framlegg um at taletida vert sett til upp til 2 minuttar for dei som skriv seg heretter, - og reknar framlegget som vedteke.

Andrå: Saken foreligger jo nu i en litt annen form enn tidligere. Det dreier sig nu om en fiskerigrense, en fiskerigrense som bare går fra Grense Jakobselv og ned til og med Vestfjorden, mens det alltid før har vært snakk om en territorialgrense for det hele land. Når komiteen i år er gått over til bare å fastslå en fiskerigrense, og bare ned til Vesterålen, er jo det på grunn av de lange forhandlinger som har funnet sted i utenrikskomiteen, efter at vi har hatt all den folkerettskyndighet som finnes i landet inne til å forklare sig, og fra dem har det vært sterkt anbefalt at vi bare skulde trekke op en fiskerigrense, og bare holde oss til det som fra gammelt av er kalt Finnmark. Der var det særbestemmelser

om forbud om utlendingers fiske og slikt, som vi nu faller tilbake til i tilfelle vi skulde gå til Haag, så for den del av landet vil vi stå meget sterkt. Jeg synes også det er meget gledelig at vi nu er kommet frem til en enighet om den grense som nu er optrukket. Den dekker, mener jeg, alt det vi kan få dekket med territorialgrense i disse farvann. Før har det hver gang vært et mindretall i utenrikskomiteen når denne innstilling har foreligget, som har holdt på kortere linjer, men de har nu for enstemmighetens skyld, og det vil vi være dem stor takk skyldig for - gått over på de lange linjer. I virkeligheten er det ikke noen tråling innenfor de territorialgrenser, eller fiskerigrenser, som vi kan fastsette ved å trekke basislinjer mellom de ytterste holmer og skjær, andre steder enn på Finnmark, og i det østlige av Troms fylke. Når vi så kommer til Troms er der også stort sett enstemmighet mellom mindretallet og flertallet i sjøgrensekommisjonen helt ned til Vesterålen. De differanser som er, finnes stort sett i Finnmark og i den aller østligste del av Troms fylke. Vi har en enstemmig komiteebeslutning og formodentlig også en enstemmig stortingsbeslutning for at vi f.eks. skal trekke grensen tvers over Sværholthavet og tvers over Lopp havet. Det er det som er så kjedelig. På Sværholthavet f.eks. har vi Gamvik herred og Kjøllefjord herred og Kistrand og ennå et par herreder til på Midt-Finnmark. Med andre ord, hele Midt-Finnmark har sitt vesentlige fiskehav der. Hvis vi trekker den grense som mindretallet før vilde ha, vil det aller meste av fiskebankene falle utenfor grensen. Trekker man grensen slik som den nu er trukket, vil det aller meste av de fiskebanker være berget, og alle vi som har reist forbi der, skjønner, at hvis man vilde trekke den innerste grense, vilde det simpelt hen ikke være levelig, og gammelt norsk land vilde gå tapt, fordi det jordbruk som kan drives der, er så kummerlig at ingen kan leve av det. Med hensyn til det andre store feltet som det har vært strid om, Lopp havet, har også mindretallet gitt sig. Grensen går nu tvers over Lopp havet, så de store grunner hvor der foregår adskillig fiske, også kommer innenfor fiskerigrensen. Det dreier sig ikke her som i mange andre saker om århundregamle nasjonale komplekser, som vi skal se å få bragt ut av livet. Vi deroppe som har sett ut over havet i mørke om høsten og i vinterkveldene og har sett som en liten by av lys derute av fremmede trålere, skjønner hvad det betyr det som finner sted i Stortinget idag. Der kan være begått feilgrep selvfølgelig; men nu er jo Stortinget enstemmig om å trekke op de lange linjer, og da synes jeg heller ikke det haster så kolossalt med den skiddentøivask som skal foregå. Det er vel mange feilgrep begått siden arbeidet med optrekning av sjøgrensen begynte. Man tok det op i 1911 og er ikke blitt ferdig med det til denne tid, og med alle de protester som er kommet fra engelsk side og alt som fulgte med, blev det nok begått ting som det siden kan pekes på som feilgrep. Nu er der imidlertid enstemmighet, og jeg håper, hvis det skal være skiddentøivask, at den ikke må komme nu. Det haster ikke med den før vi i tilfelle har kjempet denne kampen ut med den nasjon som er mest interessert, med England. Det er jo ikke sikkert at den blir så ganske lett. Vi skal huske på at det ikke bare er store interesser som står på spill for oss i Norge. Men også for England har trålerfisket utviklet sig til å bli en storindustri. Hundrevis og atter hundrevis av trålere og tusenvis og atter tusenvis av mennesker har sin næring av å fiske vesentlig på de norske banker

deroppe, og da synes jeg at skiddentøivasken bør kunne få lov å hvile. Det har hendt før, når vi har stått overfor en stor nasjonal oppgave som denne, at Stortinget har slåss som hund og katt; men i farens stund har de samlet sig allikevel. En slik skjebne er også denne sak verdig, og jeg tviler ikke et øieblikk på, at når vi først får knesatt de grenser som blir vedtatt idag, vil den skjebne også vederfares denne sak.

Langeland: Denne sak er vel kanskje den viktigaste sak me har handsama på mange år, og nettopp for di ho er so viktig for heile kysten frå Kirkenes til Lindesnes, tykkjer eg nok det er ille at ho har vorte handsama på denne måten. Ingen av oss vanlege stortingsmenn som ikkje er med i utanriksnemnda, veit noko um denne sak. Me høyrer litt av rykte her og der, sumt er vel rett, og sumt er vel gale, men so får me desse dokument i samantrengd form levert ein 2-3 dager fyrr dei skal havast fyre her. Kva veit me i grunnen um dei? Eg kann ikkje lata denne debatten slutta, fyrr eg får sagt frå so sterkt eg kann at eg tykkjer dette er gale. Um saka skal eg ikkje segja mange ord. Eg har for liten kjennskap - og for lita innsikt kann eg gjerne segja ogso - i desse spursmål. Eg har ogso for liten kjennskap til vår gamle og nyare lovgjeving; men det er ein ting eg legg vekt på, og det er at anten me no skal ha ei 3-milsgrense eller ei 4-milsgrense, ligg det endå ein god del utanfor denne grensa som har vore norsk territorium kanskje frå tusen år tilbake, og det er fyrst i dei seinare år, etter at trålarane frå dei store land tok til å verka, at desse grunnar og desse fiskeplassar vart nytta som dei no er. Kva innverknad det vil koma til å ha på den framtidige busetnad på kysten vår lengst nord og lengst sudover, kann vel ingen her i dag segja noko um, men at det er ein stor fåre for næringslivet for kystfolket her som har grunnlagt levemåten sin på fisket, er nok di verre alt for mykje sant, og det er der eg vil stydjia upp under den tanke at styremaktene i utanriksdepartementet gjer det dei kann for å få ei internasjonal semje - um ein ikkje med gamal norsk lov kann betra det for norsk næringsliv - at ein då ved internasjonale avtalar kunde få fastsett bruket og reglane for desse bankar.

Når det gjeld sjølve konklusjonen, ser eg t.d. på side 47, fyrste spalte, tridje stykke, at det står:

"Komiteen har derfor heller ikke turdet anbefale regjeringen, tross de mest inntrengende henvendelser fra kystdistriktenes befolkning, å erklære visse banker utenfor 4-milsgrensen - særlig Malangsgrunnen og Svendsgrunnen - for norsk territorium."

Ja, dette torer eg ikkje segja noko um som sagt, men det kunde tenkjast at det måtte takast omsyn til dette, til folk som bur der, som har hatt dette til leveveg, og som truleg vil få det til leveveg. I konklusjonen står det at dette skal vera ei fiskerigrense. Eg personleg er komen til å tenkja på: Er ikkje dette noko gale, når me skal taka saka upp i heile si breidd over nyttår? Har me fyrst sett ei fiskerigrense her no - javel, so veit utlandet det ogso, og er det ikkje i grunnen for trålarane det er gjort no? Då har eg tenkt meg: vilde det ikkje vera rett å kalla dette ei trålargrense, - og so fekk det stå ut med sjølve fiskerigrensa til saka kom upp i heile si breidd? - eller um ein kanskje kunde kalla det trålargrense fyrebils. Eg kastar fram

den tanken, men eg torer ikkje gjera framlegg i noka lei, til det har eg for liten indre kjennskap til saka.

Hambro: Hvad der fra forskjellige hold har vært nevnt om betydningen av banker utenfor alle territorialgrenser, er jo noe som komiteen er helt på det rene med, og som den har nevnt i sin innstilling, og som den også har drøftet med utenriksministeren. Ingen er i tvil om den betydning det vil ha å kunne få en internasjonal overenskomst; alle som overhodet vet noe om saken, er også på det rene med, at det alene kan skje ved forhandlinger mellom de interesserte makter og er i virkeligheten også klar over de vanskeligheter det vil kunne møte; men jeg tror, at hvis ikke hele den internasjonale trålerindustri skal møte et absolutt sammenbrudd, vil det være nødvendig ut fra dens eget behov å komme til visse fredningsbestemmelser, og at Norge der bør være en av de initiativtagende makter, kan der jo neppe være tvil om.

Der er blitt anket over behandlingen. Ja, jeg tror å turde si, at hvis man skulde vente med å treffe en avgjørelse i en sak som denne til alle Stortingets medlemmer hadde satt sig inn i sakens dokumenter, så vilde man overhodet aldri kunne treffe en avgjørelse med mindre Stortinget blev sittende permanent sammen og utelukkende sysselsatte sig med denne sak. Jeg har for min del arbeidet med den i 14 år, og jeg har ustanselig gjennom en rekke av år vært ordfører for den, og jeg vet at nye dokumenter og nye ting har ustanselig kommet op. Der er tusener av bilag, der er tusener av trykksider, der er utredninger av enhver art, og det kan ikke ventes, og det kan ikke forlanges at hvert eneste medlem av Stortinget, som ikke deltar i sakens behandling, skal kunne ta et standpunkt til alle disse ting. Et par bing med bilag er lagt frem på presidentens bord. Det vil glede de interesserte representanter å vite, at de ved henvendelse til Stortingets kontor kan få gjennomgå en rekke tilsvarende bing. Vi har latt utarbeide et sakregister, der er skapt et arkiv som jeg tror i vår historie for så vidt er uten sidestykke, og intet vil glede komiteens medlemmer mere enn om de enkelte representanter vilde arbeide med denne sak. Man vil også ved henvendelse til Stortingets kontor kunne få utlånt ca. 800 sider med roneograferte eller stencilerte dokumenter fra forhandlingene i komiteen og drøftelser med sakkyndige og mangfoldige hundrer av sider med utredninger av andre. De ligger der, det er gjort oppmerksom på det, og hvis Stortingets medlemmer, når de kommer sammen igjen, vil gå igjennem alle disse ting, vil det være utmerket, det vil være meget tjenlig; men komiteen har ikke funnet det riktig eller forsvarlig å la alle disse ting trykke eller mangfoldiggjøre i et meget stort antall eksemplarer, så de kunde komme på videvanke; for der inneholdes i dem mange ting som, brukt av utlandet, vilde kunne være argumenter mot Norge. Og vi har også søkt å skrive innstillingens konklusjon efter drøftelse med utenriksministeren i en slik form, at den med de innledende linjer tatt ut måtte kunne offentliggjøres og i utenriksministerens hånd være et forsvarsvåben under hans eventuelle argumentasjon mot England. Derfor vil den som leser disse linjer, få inntrykk av at den eneste uoverensstemmelse som kan ha vært i Norge er mellom dem som har ønsket at man skulde gå meget videre ut, og dem som er blitt stående ved det vi nu har gjort. Og det er den posisjon som jeg mener vi er nødt til å ta overfor utlandet.

Til hr. Langeland vil jeg si, at jeg tror man skal være meget forsiktig med, når man selv er klar over at man ikke er helt inne i en sak, å utkaste noen tanke som det han her gjør om trålergrensen. Man kan ikke i territoriale spørsmål stille op noen midlertidig grense og "komme tilbake til" et spørsmål; og når man i komiteen ikke har funnet å kunne gå til et uttrykk som trålergrensen, så er det fordi det vil bety en så voldsom innsnevring av alle norske jurisdiksjonsrettigheter i sjøbeltet at det vil være forbundet med de aller største betenkeligheter. Sverige har i dommer og på annen måte kunngjort en grense for det de kaller for svensk fiskevatten, og det er det vi har fulgt. Man skal huske på, når man her ikke har berørt nøytralitetsgrensen, at det er om nøytralitetsgrensen vi har vanskeligheter med England. Den står i en særstilling. Og der er også den ting å merke, at mens fiskerigrensen og den almindelige jurisdiksjonsgrense er spørsmål som er underkastet den civile lovgivning og bestemmelsene i fredstid, så er nøytralitetsgrensen et militært anliggende, og hver gang behovet oppstår under en pågående krig, blir der ved kongelig resolusjon kunngjort hvad der i det givne tilfelle skal være den norske nøytralitetsgrense. Det man her har villet la uberørt - som det fremgikk av utenriksministerens redegjørelse - det er nettop dette spørsmål om nøytralitetsgrensen og forpliktelser og ansvar i kraft av den grense, og jeg tror at det er riktig at man ikke har berørt det i denne forbindelse. Jeg tror at man ikke har kunnet komme en fyldestgjørende løsning nærmere enn ved å anvende uttrykket "fiskegrense", hvorved der jo logisk og ved kunngjørelse vil bli forstått en jurisdiksjonsgrense i alle de spørsmål som vedrører fangst og fiske og som her kan komme op, mens en kunngjørelse alene av en forbudsgrense mot trål vilde reise et langt kompleks av innviklede juridiske fortolkningsspørsmål, som vilde uthule Norges krav på jurisdiksjon i sjøbeltet.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i at Regjeringen søker utvirket kgl. resolusjon om fastsettelsen av grundlinjepunkter for beregningen av Norges fiskerigrænse fra Grænse-Jakobselv til Træna overensstemmende med de i nærværende indstilling angivne.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Hr. Hambro inntok presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at spørsmålet om offentliggjørelse av innstillingen og av utenriksministerens bemerkninger under debatten her overlates til regjeringen under konferanse med formannen i utenrikskomiteen. Det har vært komiteens opfatning, at når den kgl. resolusjon var falt burde der kunne offentliggjøres en vesentlig del av det som inneholdes i innstillingen, og at det vil være tjenlig for saken og for utenriksministeren. - Ingen har forlangt ordet, og presidenten anser forslaget som enstemmig bifalt.

Sak nr. 6.

Innstilling fra vei- og jernbanekomiteen om visse spørsmål i forbindelse med jernbaneplanen for strekningen Mosjøen-Mo av Nordlandsbanen (innst. S. O.).

Presidenten: Presidenten gjør opmerksom på at dette er en enstemmig innstilling om vedleggelse til protokollen, og går ut fra at de forskjellige representanter snart vil få rikelig anledning til å komme inn på disse spørsmål i møte for åpne dører, når vi behandler Nordlandsbanen.

Om saken i dens almindelighet uttalte

Præsteng: Jeg synes at denne innstilling kunde ha vært behandlet for åpne dører, men når den er av en så eiendommelig art vil jeg ha sagt nogen ord i anledning av den henvendelse som er kommet fra generalmajor Eriksen i Harstad. Han har avgitt en skrivelse som går ut på følgende: "Hvad det nu gjelder om og hvad det haster med - det er å få Stortinget til å utsette behandlingen av bevilgningen til Nordlandsbanen inntil linjevalget på nytt kan bli forelagt Stortinget." Og han sier videre: "Ialfall bør dette nærmere undersøkes. Det er ingen myndighet eller institusjon som er interessert i å sette press på arbeidet nettop på strekningen mellom Mosjøen og Elsfjorden." Og så kommer han med en nærmere utredning og sier: "Divisjonen tillater sig å henstille til Kommanderende General snarest mulig å rette en anmodning til Stortinget om: 1. Ikke å behandle bevilgningen til Nordlandsbanen før saken om linjevalget mellom Mosjøen og Elsfjorden er forelagt Stortinget av de militære myndigheter. - 2. Alternativt - hvis en sådan utsettelse ikke kan finne sted - å knytte den betingelse til en bevilgning, at den skal benyttes på en sådan måte, at man intet foregriper med hensyn til linjeføringen mellom Mosjøen og Elsfjorden."

Jeg vil si det er en nokså eiendommelig henstilling. Han har ytterligere sagt:

"Hvis Kommanderende General ikke finner å kunne etterkomme foranstående henstilling, andrar Divisjonen om at nærværende forestilling - sammen med Divisjonens ekspedisjon av 5 november f.år må bli forelagt Stortinget."

I den nærmere utredning som generalen har gitt, henstiller han at man skal foreta den nye undersøkelse av linjevalget så langt op at den ikke engang skal komme til å passere forbi Mosjøen, og han snakker om, at hvis man kommer så langt ned, kan det bli tale om befestningsanlegg. Det vil med andre ord si at han resonnerer slik, at Nordlandsbanen skulde i det hele bygges omtrent som en høifjellsbane. Jeg vil si at hans henstilling er av en sådan eiendommelig art, at hvis det var riktig, burde han få en skarp irettesettelse for en sådan optreden. Hvis hans resonnement skulde føres ut i de virkelige forhold, så kunne man f.eks. om man skulde sammenligne med Sørlandsbanen, ikke føre den ned f.eks. til et sådant viktig punkt som Stavanger. Jeg synes at det viser at man må få betenkeligheter overfor sådanne militære autoriteter, og jeg synes at det mest peker i retning av at han har gjort et forsøk på å stanse at der blir gitt bevilgning av Stortinget iår til

Nordlandsbanen nordenfor Mosjøen. Selv om vedkommende generalmajor bor i Harstad, og han kanskje synes at han har mindre interesse av Nordlandsbanen, så finner jeg det i grunnen nødvendig å påtale at en så tåpelig optreden av en så høitstående militær ikke er, som den burde være, kommet inn for Stortinget.

Komiteen hadde innstillet:

Skrivelse fra Forsvarsdepartementet av 15 mai 1935 med bilag angående linjevalget for Nordlandsbanen på strekningen Mosjøen-Elsfjorden, vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 7.

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om tollavgifter fra 1 juli 1935 (Budgett-innst. S. nr. 161.).

Saken i sin almindelighet undergaves debatt.

Alvestad (komiteens ordfører): Jeg vil først gjøre oppmerksom på at der er en liten trykkfeil, idet komiteens medlem hr. Rong alle steder kalles "Rogn", så der er en forbytning av bokstavene g og n; våre ærede kollega heter fremdeles Rong.

Noen almindelig debatt om tollspørsmålene finner jeg det helt overflødig av Stortinget å ta iår. Som man vil se, har komiteen i den foreliggende innstilling foretatt en forenkling som jeg håber mine medrepresentanter vil sette pris på nu så sent ut i sesjonen og i sommervarmen, og komiteen går endog så vidt, at vi mener at den kongelige proposisjon vedrørende tolltariffen kan forenkles adskillig, for som det nu er, trykkes det op lange utredninger vedrørende ansøkninger om tollforandringer for varer som enten er bundet av inngåtte handelsavtaler, eller som har vært behandlet meget inngående år efter år i de forskjellige tollproposisjoner. Efter komiteens mening må det i slike tilfelle være nok å henvise til de utmerkede utredninger som ligger fore fra tidligere og forøvrig kun medta i en fortegnelse i proposisjonen over innkomne forestillinger og andragender. En slik foranstaltning vil ikke bare være en lettelse for administrasjonen, men den vil medføre besparelse både av tid og penger.

Behandlingen her idag, går jeg ut fra, skjer efter komiteens innstilling. Hvis derfor noen av representantene vil opta saker og forslag som ikke er omhandlet i innstillingen, så må de efter mitt skjønn her under den almindelige debatt si fra om det, slik at Stortinget kan ta op disse saker efterat innstillingen fra komiteen er gjennomgått. Ellers vil det bli vanskelig å komme tilbake til de enkelte saker.

Efterat komiteen hadde avgitt sin innstilling og efterat den var trykt, kom det fra Finansdepartementet en sak angående forandring av tollene på elektriske apparater og isolerte ledninger. Det gjelder radiorør og likeretterrør som nu har en verditoll av henholdsvis 20 og 10 pct. Her foreslår departementet at man for

radiorør og likeretterrør går over til en stykktoll. Komiteen har behandlet dette og slutter sig til departementets forslag med hensyn til stykktollen og vil under behandlingen senere legge frem forslag overensstemmende med departementets forslag for denne posts vedkommende. Dette vil komme under bokstav B, som omfatter de tollforandringer som skal tre i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Tolltilleggene og kredittoplagsinstitusjonen får man jo anledning til å komme tilbake til senere, går jeg ut fra, så jeg skal ikke komme inn på dem nu. Jeg skal innskrenke mig til disse bemerkninger.

Presidenten: Presidenten er ordføreren takknemlig for den greie anvisning han gav på debatten og på voteringene, og går ut fra at representantene er opmerksomme på hvad det blev anført. Forinnen man går videre, vil presidenten efter konferanse med finansministeren foreslå, at den fungerende ekspedisjonschef i tollavdelingen, byråchef Aamodt, gis adgang til å overvære møtet, og anser det som enstemmig vedtatt.

Presidenten vil videre foreslå at tiden for de talere som herefter tegner sig under den almindelige debatt, begrenses til inntil 2 minutter.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Haavardstad: Når eg har bede um ordet her under den ålmenne debatt, er det ikkje for å tala um dei saker som er umhandla i den tilråding som ligg fyre, men det er for å nemna ei sak som nok ligg litt på sida av den, men likevel har ei viss samanheng med ho. Frå Grimstad Gartneri og Grimstad Konservefabrik er det kome søknad til departementet um å få sleppa toll for sukker til framstilling av fruktvin. Desse fabrikkane hevdar i søknaden sin, at dersom dei ikkje får sleppa toll, vil det verta uråd å produsera vin i år, og dette vil atter ha stor verknad for ymse distrikt i vårt land serleg då distrikta kring Grimstad. Grimstad Gartneri er eit gamalt anlegg som gjennom åra har drive med å leggja fruktvin, og det har auka produksjonen litt etter litt. Men i dei seinare år har det kome mange vanskar til, og dei har no vorte so store at disponenten segjer at det er uråd no lenger å driva med vinproduksjon. I 1932 vart det vedteke ved handelsavtale med Frankrike at prisen på norsk fruktvin skulde setjast upp frå kr. 2,- til kr. 2,25 pr. flaske. På same tid vart det vedteke at tilverkarane av norsk fruktvin skulde få prisen sett ned frå kr. 1,20 til kr. 1,10 pr. flaske. Dessutan vart ogso avgifta til staten for fruktvin auka frå 25 til 45 øyre pr. liter. Dette har gjort at vinprodusentane har kome i ei svært vanskeleg stode og meiner at dei ikkje kann greia å halda fram med denne produksjonen utan å få fritaking for det sukker som går til vinproduksjonen. Ein ser ogso av den statistikk som Grimstad Gartneri legg fram, at umsetninga av fruktvin har gått sterkt tilbake. I fyrste kvartal i fjor var det soleis selt for 176 726 kronor; i fyrste kvartal i år er det selt berre for 68 877 kronor. Dette har ført til økonomiske vanskar. Dersom no anlegget skulde leggjast ned, dersom vinproduksjonen skulde slutta, vilde straks 30 mann ved vinavdelinga verta ledige. Dei hevdar ogso dernede, at må vinproduksjonen slutta, vil det ogso verka på gartneriet, på

frøavdelinga, på kransebindinga o.s.b., det vil segja at umveges vert eit langt større tal arbeidsledige. Ser me vidare etter for distrikta rundt ikring, er det slik at folk der gjennom åra har vant seg til å selja frukta si og rabarbraen sin til Grimstad Gartneri, og dette har svært mykje å segja for bøndene der nede. Det er nemnt at bøndene kring Grimstad leverer år um anna 130-140 tusen kilogram bær og frukt der, og dei leverer kring 70 000 kg. rabarbra, over 200 000 kg. i det heile soleis. Dei bær og den frukt som bøndene leverer, er mest avfallsfrukt som dei ikkje kann verta av med i den opne marknaden, og som dei difor elles måtte kasta. Difor har dette mykje å segja for dei. Ein ting som og er verd å merka, er dette at den norske vinpropduksjon i det heile er uhepnare stelt enn den utanlandske produksjon. Det er opplyst i søknaden at utanlandsk vin vert betalt med 48 øyre pr. liter i toll. Den norske vin betaler 45 øyre pr. liter i statsavgift, men utanum denne avgift må dei norske vinprodusentane ogso betala toll på sukker med 37-38 øyre pr. kg., det vil segja 12-15 øyre pr. liter fruktvin. For den norske fruktvin må det soleis betalast 10-12 øyre meir i avgift enn for utanlandsk vin, den innførde. Dette tykkjest vera noko urimeleg at den norske produksjon skal setjast i ei meir uheppen stode enn den utanlandske vin. Dei søkjer no um å sleppa toll berre for eitt år. Det er ei rein kriseåtgjerd som skulde hindra samanbrot av verksemda dernede, hindra at arbeidsløysa auka. Eg er fullt klår over at det kanskje frå fråhaldsfolket sin synsstad vert hevda at det er um å gjera å knekkja den norske rusdrikkindustri. Det er eit standpunkt som vel kann høyrast, men eg kann ikkje skyna at det skulde vera nokon serleg bate å knekkja den norske vinproduksjon, som skaffar arbeid for mange arbeidslause, som skaffar bøndene avsetnad av produkt som bær, rabarbra og slikt. Denne søknaden frå Grimstad Gartneri um å få lette i toll, er og tilrådd av ei lang rekkje med institusjonar. Det kann kanskje og vera verd å merkja seg det verde som Grimstad Gartneri har åleine for distrikta derumkring. Dette gartneri betaler ut i arbeidsløn 132 340 kronor. I skattar betaler disponent, funksjonærar og arbeidarar 51 500 kronor, i toll og avgifter vert det betalt 69 700 kronor, i statsavgift for fruktvin betaler dette gartneri 160 000 kronor. Dette gjeld året 1934. Som eg ogso nemnde i stad, vart det i 1934 brukt 204 260 kg. bær og frukt til fruktvinproduksjonen. Røkjer me etter i grannelanda våre, Sverige og Danmark, ser ein at den innanlandske fruktvinproduksjon har auka mykje, i motsetning til hjå oss, der det er lagt vanskar i vegen på alle måtar. Me bør difor prøva å koma ut av dette uheldande tilstand. Søknaden som er send riksstyret, er tilrådd av Norges Bondelag, som skriv:

"Da betydelige mengder frukt og bær av norsk avling finner anvendelse i norsk fruktvinproduksjon, og da denne produksjon beskjeftiger adskillige norske arbeidere, finner Norges Bondelag at det er urettferdig å legge vanskeligheter i veien for omsetning av norske fruktvinprodukter sett i forhold til importert vin. Norges Bondelag mener at norsk fruktvinproduksjon har krav på å arbeide under tilsvarende stabile forhold som enhver annen lovlig næringsgren her i landet. Norges Bondelag tillater sig derfor å anmode om at norsk fruktvinproduksjon blir likestillet med andre næringer i landet. Samtidig vil vi understreke ønskeligheten av at der nu blir vedtatt en lov om norsk fruktvinproduksjon, i det vesentlige i overensstemmelse med den foreliggende "Innstilling til lov om kontroll med tilvirkning av fruktvin m.v.". En lignende

støtte er også gitt av Norsk Gartnerforening, som mellom annet skriver: "For norsk gartneri og hagebruk har den innenlandske fruktvinproduksjon vært en betydelig faktor som avtager av produkter og som regulator i den ofte meget vanskelige omsetning de har hatt å kjempe med i de senere år. Uten denne avtager vil uundgåelig betydelige mengder av de mer lettbedervelige slag av frukt og bær gå til spille, samtidig som også den arbeidsstokk som direkte er knyttet til vinproduksjonen vil komme i en vanskelig stilling." o.s.b.

Frå Grimstad og Omegns Hagebrukslag har det også kome ei sterk tilråding um at riksstyret burde gå med på søknaden um å setja ned tollen på sukkeret, og frå arbeidarar og småbrukarar i Grimstad og umland er det kome ein resolusjon, vedteken den 19 desember 1934 på eit møte der 150 mann var møtt fram. I denne heiter det m.a.:

"De restriksjoner som for tiden er pålagt den norske fruktvin har allerede medført innskrenkninger i arbeidsstyrken ved fruktvinproduksjonen og vil medføre et minsket avtak av fruktdyrkernes produkter, og må uvegerlig en merimport av hetvin som av Regjeringen godtatt være medvirkende til ytterligere å øke arbeidsledigheten innen nevnte industris arbeidere. Da der nu er mange bønder og småbrukere som har anlagt sin bedrift på salg til vinproduksjonen, vil disse bli i en dobbelt vanskelig stilling og kan muligens føre til at de blir nødt til å nedlegge sine bruk."

Til slutt har det kome ei sterk oppmoding frå Aust-Agders faglige Samorganisasjon um at ein her bør yta letting i sukkertollen for denne verksemda. Søknadene er sendt departementet for ei god tid sidan, men di verre har me enno ikkje heilt fått greie på korleis departementet steller seg til denne søknaden. Det hadde vore ynskeleg at me hadde fått denne sak opp fyrr, slik at ho kunde ha vore fyre i den nemnd som fekk med dette å gjera, men so er ikkje tilfellet. Eg tek opp dette spørsmålet no, for di vinleggjinga snart skal taka til. Dersom Stortinget ikkje no tek ei avgjerd fyrr det sluttar, vil det i det heile ikkje verta lagt vin i Grimstad eller distrikta derumkring i år. Det viser seg etter konferanse med Socialdepartementet, som har havt denne sak fyre seg, at det steller seg svært velviljug, og det har sendt saka over til Finansdepartementet med tilråding um at det går med på letting i sukkertollen. Dette skulde vel heller føra til økonomiske konsekvensar, for dersom det er slik som vinprodusentane hevdar, at vert det inga nedsetjing i sukkertollen, so vert det ikkje lagt vin i år, då vil det heller ikkje verta nokon toll å få av det sukker som elles vert brukt til vinleggjing. Dersom Stortinget går med på at departementet får fullmakt til å setja ned sukkertollen for det sukker som vert brukt til vinleggjing, so vert det heller ikkje inntekt for statskassa for dette sukker, men det me når, er å halda produksjonen i gang, å halda arbeidet i gang der nede og skaffa utsikt til avsetnad for bær og frukt for bøndene rundt ikring. Eg vil difor tru at Stortinget i dag kunde avgjera denne sak, og eg har tenkt å gjera slikt framlegg:

"Riksstyret får fullmakt til i 1935-36 å gjeva dei vinprodusentar som no sel sin vin til A/S Vinmonopolet eller vinsamlag, heil eller delvis fritaking for toll på sukker som vert bruka til vinleggjing."

Presidenten refererte framlegget frå Haavardstad.

Moseid: Det er forholdsvis få forandringer som foreslås i tolltariffen i år, og der er heller ikke så mange dissenser i komiteen som det ofte har vært før. Dette står i forbindelse med at forholdene ute i verden gjør det nødvendig å vise stor forsiktighet, når det dreier sig om forandringer, både den ene og den annen vei, i tolltariffen. Men de debatter som har vært ført her i Stortinget i flere tilfelle i år, og også i komiteen, gjør det klart at der bak disse forholdsvis små avvikelser dog står to vidt forskjellige prinsipielle syn, som nok vil gjøre sig gjeldende på ny, så snart som forholdene gir naturlig adgang for det. Der er ikke noen grunn til å gå inn på noen lang, prinsipiell debatt, men jeg finner dog at det er riktig i forbindelse med denne sak med noen få ord å markere det syn som danner bakgrunn for min stilling til de forskjellige spørsmål.

Jeg ser det som den største nasjonaløkonomiske oppgave å legge vilkårene til rette slik at arbeidsutbyttet i de forskjellige næringer, som vårt land har naturlige betingelser for, blir så rummelige og så rimelige som mulig, og slik at det blir et harmonisk forhold mellom arbeidsutbyttet i de forskjellige næringer. For å nå dette mål må man selvfølgelig betjene sig av forskjellige midler, men et av de midler som har vist sig og viser sig å være nødvendig å gripe til for å opnå denne tilpasning av de økonomiske forhold i vårt land, det er beskyttelsestollsatsen. Ved en riktig anvendelse av dette middel i forbindelse med andre, vil det være mulig å øke vår nasjonalinntekt og derigjennom heve levestandarden, eller i ethvert fall holde den høiere enn det ellers kunde skje, og det vil være mulig ad den vei å skaffe rimelige arbeidsvilkår og lønnsvilkår for en voksende befolkning. I så måte er tollbeskyttelsen et meget nødvendig og virksomt middel - riktig anvendt. Man hører så ofte den innvending gjort gjeldende overfor en beskyttelsestoll, at den velter byrder over på de andre næringer, på eksportindustrien, på skibsfarten og på fiskerierne, de næringer som må arbeide på det utenlandske marked. Og i første omgang kan det naturligvis se ganske besnærende ut, dette resonnement. Men det er galt, det har så ofte vist sig å være galt. Hvis beskyttelsestollsatsen benyttes på en riktig måte, understøtter de også vår skibsfart, vår eksportindustri og våre fiskerier. Hvis de benyttes på en riktig måte, betyr det en stigning i hele levestandarden for det samlede folk, en økning av nasjonalinntekten, som kommer til nytte for hvert eneste menneske i vårt land. Jeg vil bare be de herrer, som ryster på hodet av dette, tenke sig den situasjon at vi hadde fulgt den store tolltariffkommisjons innstilling, da vi begynte på tolltariffrevisjonen i 1920-årene, - at vi var gått ned på frihandels basis, hvor hadde vi ligget henne nu? Jeg mener ikke det er praktisk politikk, men det er et tankeeksperiment som det er nyttig å gjøre sig. Hadde vi derved beskyttet vår eksportindustri, vår skibsfart? Nei, langt ifra. Vi vilde ha skapt økonomisk kaos i vårt land, som vår skibsfart og vår eksportindustri ikke hadde kunnet bære. Vi hadde knekket også disse næringer. Selvfølgelig er dette et outrert eksempel, men i det små vil det vise sig å virke på samme måte, hvis man griper feil og lar industri og jordbruk, som har naturlige betingelser for utvikling i vårt land, seile sin egen sjø av frykt for at vi derved skal øke byrdene for vår

eksportindustri og vår handel. Det er heller ikke riktig dette at en utnyttelse av landets naturlige muligheter fører med sig en innskrenkning av landets handelsforbindelse med utlandet.

Tvertimot. De menneskelige behov er ubegrensede, grensen settes av folkets økonomiske evne, og hvis den kan bringes opover, har vi også betingelser for å kunne utvide vår handel, selv om vi tilfredsstillter mere av de varer som vi selv har betingelser for å kunne produsere. Det gjelder over alt, og ingen må være blind for at det er de næringer som er bygget på vårt innenlandske forbruk, som for den alt overveiende del gir grunnlaget for vår økonomiske eksistens. Hvis vi lar dem forfalle, vil vi ikke være i stand til å kunne leve på en menneskelig måte i vårt land. Vi må beskytte vår egen produksjon, vi må bygge op vårt eget næringsliv, og sørge for at vi alle steder der hvor vi har naturlige betingelser for produksjon, bevarer vårt hjemlige marked for norske varer.

- Der er også en annen side ved saken som nu gjør at vi med særlig oppmerksomhet må følge utviklingen. Tidligere har det vært slik at det særlig var jordbruket som måtte konkurrere med andre land, hvor befolkningen arbeidet under ganske anderledes kummerlige sociale vilkår, og til dels med land hvor utviklingen hadde ført med sig driftsmåter som stillet vårt land helt utenfor en fri konkurranse. Men den situasjon står vi også oppe i nu overfor vår industri, når det gjelder det hjemlige marked. Vi har nu konkurranse fra land som vi er helt ute av stand til å kunne opta konkurransen med på fritt grunnlag, vi såvel som hele Europa forøvrig. Vi må være oppmerksom på disse forhold, når vi behandler våre tariffier, og ikke fortape oss i teorier som før øieblikket ikke forsvarlig lar sig gjennomføre for vårt land.

Lykke (komiteens formann): Den foreliggende innstilling gir ikke noe grunnlag for en debatt, sådan som den blev anlagt nu av hr. Moseid. Der er i den foreliggende innstilling ingen strid mellem frihandels- og beskyttelsessystem, men der kan være litt forskjellige opfatninger av hvor langt man skal gå i beskyttelse, og hvor høit man skal vurdere de naturlige betingelser o.s.v. Jeg skal ikke opta den debatt, men jeg vil beklage at et medlem av komiteen tar op her i Stortinget et forslag som i det hele ikke har vært behandlet i komiteen, og det et forslag av ganske betydelig rekkevidde. Jeg vet nok at den mann som særlig er interessert i denne bedrift, i hele vinter har drevet en kraftig agitasjon her i Stortinget for sin bedrift, og for å få det som nu hr. Haavardstad talte for, igjennem. Men er det berettiget? For det første må vi huske på, at om vi vedtar en tollnedsettelse, så vil vi ikke kunne nedsette prisen på den sterke fruktvin som konkurrerer med den innførte hetvin. Vi kan ikke nedsette utsalgsprisen, og da en av hensiktene med forslaget er å fremme avsetningsmulighetene for vinen, så skjønner man at der stopper det straks op. Vi blir fremdeles nødt til å ta hensyn til de voldsomme forpliktelser vi har påtatt oss for å holde vår skibsfart og vår fiskeeksport oppe, vi blir nødt til å føre den samme prispolitikk som vi hittil har ført, med den sterke norske vin. Og jeg vil sette et spørsmålstegn ved denne produksjons naturlige plass her i Norge. Den produksjon av lett vin, og den saftproduksjon som drives i Norge, dels som småindustri og dels privat, er naturlig, men det er ikke noe nasjonaløkonomisk mål å sette sig, det å få en omsetning av en fabrikkmessig fremstilling av kunstig opspritet rabarbravin. Det

er 1 eller 2 fabrikker i landet som nu skal tjene på dette. Den fortjeneste disse fabrikker vil få, vil naturligvis i det øieblikk at utsalgsprisen opprettholdes, bli temmelig stor. Nu forstår jeg godt at det kan fremstilles slik at denne fabrikk, hvis den ikke får denne innrømmelse med tollfriheten, ikke vil kunne lage vin. Hvorfor kan den ikke lage vin? Fordi denne fabrikk og en til, uansett de varsler de har fått ved selve prispolitikken, påtvunget gjennom traktater med utlandet, har laget en kolossal masse vin, så at de har nok vin efter normale forhold for minst 2-3 år. Det er ikke fordi de må betale sukkertoll at de må avskjedige arbeidere, men det er simpelthen fordi de har drevet med overproduksjon, de har fremstillet altfor meget, og så kommer de og vil ha nedsettelse i tollene. Det kan de selvfølgelig få, hvis staten vil renonsere på inntektene, men staten kan ikke drive en annen prispolitikk enn den har gjort uten samtidig å skade interesser som er likeså store, i dette tilfelle større enn hensynet til en fabrikk som fremstiller rabarbravin på Sørlandet. Hvis man går hen og gir denne fabrikk en nedsettelse i sukkertollen, - sukkeret er jo den faktor som gjør at vinen gjærer, og hvorved man ved frysning skaffer den den alkoholgehalt den har - så er det klart at den produksjon som minst tilgodeser norsk havebruk - for man vil jo ikke si at rabarbra er noe stort produkt eller et produkt som skaffer veldig inntekter - den produksjon skal begunstiges i motsetning til dem som lager saft, søt saft. Der er jo flere av den slags fabrikker. De har aldri bedt om en øres tollfrihet og vil aldri komme til å be om det. Men den fabrikkmessige virksomhet ber om tollfrihet. Jeg vil protestere mot at et slikt forslag fremsettes som benkeforslag, og jeg forlanger at saken blir forelagt finans- og tollkomiteen når vi kommer sammen på Stortinget over jul. Vi kan godt antecipere behandlingen og ta behandlingen straks vi kommer sammen. Men der er ingen som helst mening i nu å gi regjeringen bemyndigelse til å gi tollfrihet for dette produkt for å skaffe en merinntekt av 37,5 øre pr. kg. anvendt sukker for disse fabrikanter. Jeg vil advare mot det forslag som er fremsatt av hr. Haavardstad, og jeg vil be om at behandlingen av forslaget blir utsatt til neste Storting. Jeg vil be om at det ikke blir tatt under behandling av inneværende års Storting, og at det blir oversendt fra Finansdepartementet til finans- og tollkomiteen igjen straks ved Stortingets sammmentreden for å få en antecipert behandling, slik at ikke utsettelsen blir for lang. Jeg tror det vilde være sundt at der ikke blev lagt så forferdelig meget vin i år. Lagrene er så store at der efter min opfatning ikke kan legges stort mer av den sterke vin i år, hvis man vil få solgt den. De andre dissenser kan jeg komme tilbake til senere. Jeg vil innskrenke mig til dette nu.

Statsråd Indrebø: Der er i komiteens innstilling noen få avvikelser fra proposisjonen. Samtlige disse gjelder imidlertid rene skjønsspørsmål, og jeg har ikke noe å bemerke til de forslag som komiteen har stillet. Der er fra komiteens side rettet henstilling til departementet om å utrede nærmere og overveie en del spørsmål som kredittoplagsinstitusjonen, spørsmål som er berørt i en forestilling fra Norsk sølvrevavlslag, med flere. Disse saker skal bli nærmere behandlet i neste års proposisjon. - Med hensyn til det forslag som er stillet av hr. Haavardstad, vil jeg få lov å uttale at jeg ikke har noe imot at det blir vedtatt, men på den annen side kan jeg ikke gi noe som helst løfte her idag, for

jeg har først i formiddag under møtet her hatt anledning til underhånden å se Socialdepartementets påtegning. Men det er klart, at hvis man skal kunne gjøre noen nytte med en slik beslutning, må den vedtas nu, den kan ikke utstå til Stortinget igjen trer sammen. Da blir ikke arbeidet satt i gang, det hele blir nedlagt. Jeg forstår godt at det er av stor interesse for arbeiderne der nede og også for fruktdyrkerne å få en lettelse på en aller annen måte, slik at produksjonen kan fortsette. Jeg har derfor ingenting mot at hr. Haavardstads forslag blir vedtatt, men på den annen side kan jeg ikke idag, før jeg har fått sett på saken, nærmere, gi noe som helst løfte.

Mjaaavatn: Sakens ordfører nevnte i sitt innlegg at regjeringen er gått med på å innføre en stykktoll for radioapparater og den slags. Derved vil jo prisen på billige radioapparater stige. Jeg vil i den forbindelse minne om, at ved behandlingen av kringkastingens budgett for 1934-35 blev det rettet sterke henstillinger til departementet om å søke tollene på anodebatterier senket eller helst sløifet, idet det blev fremholdt at det var en hel del av dem som bodde lengst vekk, og som hadde vanskeligst for å kunne tilgodegjøre sig de almindelige kulturgoder, som var henvist til å bruke anodebatterier når de overhodet skulde få noe godt av radion, og at det vilde være et rimelig krav at tollene på den slags blev nedsatt.

Styret for Norsk Rikskringkasting hadde allerede den gang tatt saken op, idet formannen i et møte den 28 april 1934 hadde fremlagt til drøftelse et utkast til en skrivelse i 5 punkter, hvorav 1ste punkt lyder slik: "Tollene på apparater av folkemottagertype og anodebatterier og andre radiodeler, undtagen rør, nedsettes." Den forestilling blev også vedtatt og blev senere oversendt myndighetene. Imidlertid er saken nu kommet i en ganske forkjørt stilling, idet tollene, som det fremgår av den proposisjon vi behandler, nu vil bli forhøiet, og enhver nedsettelse av tollene på anodebatterier synes å være stillet i bero. Det kan selvfølgelig innebære vanskeligheter for den norske radioindustri, dette spørsmål om nedsettelse av tollene på rør og deler og den slags ting. Jeg har ikke tenkt å komme inn på det; men jeg vil bare rette en henstilling til Finansdepartementet om ialfall å ta spørsmålet om nedsettelse av tollene på anodebatterier op til behandling, slik at man kan få tollene nedsatt eller om mulig helt sløifet fra neste år. Såvidt jeg vet, fabrikeres der ikke anodebatterier her i landet, og en forandring her skulde for så vidt ikke ha noen betydning for norsk industri. Ifølge den nevnte henstilling fra styret i Norsk Rikskringkasting går denne henstilling ut på en tollnedsettelse fra 36 pct. til 13 1/2 pct. Dette vil bety ganske meget i retning av nedsettelse av prisen på disse apparater. Jeg vil som sagt be om at Finansdepartementet, hvis det er mulig, allerede til neste år kommer med forslag om at denne toll blir ytterligere nedsatt, helst helt sløifet.

Presidenten: Dei talarar som får ordet heretter, har ei taletid på upptil 2 minuttar.

Solberg: Jeg var av den opfatning, at jeg forlangte ordet under den almindelige debatt før det blev satt noen tidsbegrensning; men det er vel ikke noe å gjøre ved det.

Jeg vil i motsetning til hr. Lykke få anbefale Haavardstads forslag. Etter de uttalelser som den ærede finansminister nu fremkom med, går jeg også ut fra at Stortinget kan vedta dette forslag. Det går naturligvis ikke an å utsette Haavardstads forslag til over jul, slik som hr. Lykke anbefalte; for skal man gjøre det, så er bedriftene i mellemtiden allerede nedlagt, og da er det liten nytte i å behandle forslaget da.

Når jeg anbefaler dette Haavardstads forslag, så er det av hensyn til de bedrifter som det her gjelder, forat de fremdeles kan få anledning til å fortsette sin virksomhet, slippe å innstille - og jeg gjør det av hensyn til de ikke så ganske få arbeidere som er ansatt i disse bedrifter, og som vilde miste sin beskjeftigelse, sitt erhverv, hvis bedriftene må innstille. Jeg gjør det videre av hensyn til dem som leverer produkter til bedriftene, frukt- og havedyrkere og bøndene i distriktene omkring Grimstad. Etter den oversikt som hr. Haavardstad gav over lønninger, over det som utbetales til kjøp av bær og frukt o.s.v., så er det ikke så ganske små beløp som disse bedrifter utbetaler i årets løp. Som forholdene er nu, så vil staten ikke tape noe på å innrømme det som her foreslås; å innrømme fritagelse for sukkertollen; for innrømmes ikke det, så må fruktvinproduksjonen nedlegges, og derved får staten ingen tollinntekter for sukker til fruktvin allikevel. Heller ikke fra den side sett skulde det således være noen betenkeligheter ved å innrømme dette.

I alle tilfelle skulde det ikke være noen betenkeligheter ved å vedta Haavardstads forslag; for man kan selvfølgelig gå ut fra at Finansdepartementet og Regjeringen, som får med saken å gjøre senere, vil behandle dette spørsmål på en helt ut saklig og helt ut objektiv måte. Som oplyst av forslagsstilleren foreligger det en rekke henstillinger som støtter dette. Da tiden nu er omme, kan jeg ikke komme nærmere inn på det. For øvrig refererte jo også hr. Haavardstad adskillig av det; men jeg fester særlig oppmerksomheten på de forestillinger som foreligger fra arbeiderne og småbrukerne der nede - fra den faglige samorganisasjon der nede o.s.v., o.s.v. Også disse henstillinger som er sendt Regjeringen, og henstillinger som er sendt Stortinget, mener jeg taler klart og tydelig for, at man bør vedta dette forslag.

Ørbæk: Jeg har bedt om ordet for å gi min anbefaling til det forslag som er fremsatt av hr. Haavardstad. Det er ikke nødvendig å gå i detaljer med hensyn til hvilken betydning dette har for byen og distriktet der nede, - det er utførlig behandlet av hr. Haavardstad, så det er helt overflødig. Saken er jo den, at denne bedrift og alt hvad dermed står i forbindelse, er nu drevet fra skanse til skanse, inntil bedriften nu står overfor et sammenbrudd. Det gjelder arbeiderne i bedriften og utover landet, det gjelder leveranseforholdene for landbefolkningen, det gjelder skatter, og det gjelder avgifter. Det er ikke et så ganske lite spørsmål som enkelte vil redusere det til. Når hr. Lykke så sterkt disrekommanderer dette forslag, så antar jeg at det står i forbindelse med den politikk som både statsmaktene desverre og Vinmonopolet har ført vis a vis denne sak. Jeg finner det bedrøvelig at en nasjonaløkonomisk sett ganske visst forholdsvis beskjeden affære skal helt trykkes til side, delvis for utenlandske vinprodusenter, men delvis jo også indirekte for annen norsk næring. Riktignok er ikke denne vare, rabarbravin, som er

hovedbestanddelen, en så særlig edel vare, det kan jo innrømmes, - den har jo ikke sydens sol og glød til å fyre sig op; men den er da ganske godt satt pris på i mange kretser; og så er det det å merke ved den, at det er jo ikke meningen at hverken den enkelte eller landet skal tvangsfores med den, sådan som det efter Vinmonopolets politikk må gjøres med den utenlandske og til dels dårlige portvin. Vi har erfaring nok her i landet om, hvad den utenlandske laddevin kostet oss av penger og av sundhet.

Hr. Hambro inntok atter presidentplassen.

Anton Jenssen: Det er en ganske eiendommelig situasjon vi er kommet op i, og jeg sier intet om at man har gjort forsøk på nu fra våre egne vinprodusenters side å utnytte staten, når man ser hvordan staten blir utnyttet i forhold til de utenlandske vininteresser. Jeg sier ingen ting om det. Men jeg komplimenterer vedkommende fabrikant i Grimstad for hans overmåte dyktige arbeide i retning av å ha fått folk med sig, - først og fremst da organisasjonene der nede, til og med arbeidernes lokale faglige samorganisasjon, han har fått sitt distrikts arbeiderrepresentanter her i salen med sig, og til og med vår utmerkede socialminister har gått den samme vei. Det er grunn til å komplimentere denne mann for dette arbeide. Nu, hvis dette forslag blir vedtatt, er det særlig grunn til å stille den anmodning jeg nu vil stille til finansministeren, blir det ikke vedtatt, vil jeg be forslagsstilleren og også organisasjonene være opmerksom på det en annen gang. Man sier at dette forslag er fremkommet for å bøte på arbeidsledigheten. La oss få rede på hvor mange arbeidere det dreier sig om. Er det 30 som vi skal reise en veldig landsaksjon for å redde? Er det 30 mann eller er det kvinner - hvor mange kvinner er det som er beskjeftiget 1 måned med vinlegning? La oss få rede på det. La oss videre få rede på en annen ting - og det vil naturligvis finansministeren i tilfelle også la undersøke - hvor mange jordbrukere og havebrukere er det som der er interessert i å levere rabarbrastilker - hvor meget leverer Fuhr selv, og hvor meget er det de andre leverer? - La oss få det i tall. Dernæst må vi få rede på arbeidslønningene. Hr. Haavardstad nevnte, at det var 130 000 kroner i arbeidslønninger. Jeg vil be finansministeren - hvis han får noe med det - å undersøke hvad der inngår i disse lønninger. Er f.eks. en disponentlønn til en sønn på 40 000 kroner og er en lønn til en svigersønn på 20 000 kroner inkludert i de 130 000 kroner?

Presidenten: Tiden er omme.

Anton Jenssen: Jeg beklager at tiden er omme - jeg hadde adskillig mere å si.

Olsen-Hagen: Jeg vil bare kort og godt advare mot det forslag som er fremsatt av representanten Haavardstad. Hvis det er bøndenenes interesser man her vil vareta, så synes jeg man skulde slå over på en annen baug. Forholdet er det, at det er en stor masse familier i dette land som ikke kan godgjøre sig frukt og grønnsaker og den slags, som man gjerne vilde legge ned, bl.a. på grunn av den toll som vi har på sukker. Det er sukkeret som står hindrende i veien

for dem når det gjelder å anvende den del av jordens grøde, og da synes jeg det er aldeles feilaktig å gripe saken an på den måte som den gripes an nu. Jeg vil henstille at man stemmer det forslag ned, og at der ikke kommer noe mere fra den kant, når det gjelder vinproduksjonen.

Alvestad: Hr. Haavardstads forslag er noe av det mest fantastiske jeg har hørt her i Stortinget selv under tolldebatter! Bøndene rundt omkring i landet som dyrker frukt og bær, skal betale den høie sukkertoll, men en Fuhr i Grimstad, han skal være fri når han lager laddevin - leve ladden og la de andre betale! Og fiskerne som skal sende sine produkter ut, det er vel ikke så nøie med dem, om de får store handelspolitiske vanskeligheter! Og arbeiderne og de arbeidsløse, som kanskje ikke har råd til å kjøpe 1 kg. sukker for å lage saft og syltetøi, de skal betale, men når det gjelder vin, så skal der gåes til skattelettelse for vinprodusenter og for alkoholkapitalen! Vi har før hatt brennevinsprodusentene og potetdyrkerne på Hedmark å dras med, og nu skal vi få vinprodusentene. Ut fra et handelspolitisk og ut fra et statsfinansielt og edruelighetsstandpunkt kan jeg ikke forstå at Stortinget kan gå med på noe sådant. Jeg vil for mitt vedkommende si at der synes å være liten sammenheng i denne påberopelsen fra fabrikkeier Fuhrs side om at han ikke kan legge vin i år, og den ting at han, som vi vet, like overfor Vinmonopolet og andre har rast, fordi han ikke fikk senke prisene på sin vare.

En vare som man kan senke prisen på, behøver sikkert ikke noen tollettelse for sitt sukker! Jeg tror nok han får søt nok laddevin uten tollettelse, og får han ikke det, så får han lage den sur.

Stray: Jeg har hørt mange lettkjøpte innlegg her i Stortinget, men maken til lettkjøpt innlegg som det siste fra hr. Alvestad har jeg ikke hørt. Jeg har også lagt merke til at høires fører, her som alltid, utmerker sig når det er en nasjonaløkonomisk interesse han kan slå ned. Og nu undsa han sig heller ikke for å håne denne industri i Grimstad, og sa at den har fått varsel på varsel om å legge ned. Det er naturligvis mange industrier som kan se et varsel i konjunktorenes utvikling, uten at det derfor er sikkert at de følger det. Når det gjelder denne industri, så er det det å merke at der er naturlige betingelser til stede for denne produksjon, og da å sette disse folk til å produsere smør og melk og flesk som der i forveien er så meget av, forekommer mig å være en lite rasjonell anvisning. Jeg skulde ønsket at de folk i Grimstad, og bøndene i omegnen, som har stemt med høire - dette er et av de beste distrikter høire har - hadde hørt representanten Lykke nu, så tenker jeg nok at høire skulde kommet til å måtte stå til regnskap for det. Nei, forholdet er det, at den vare som nu produseres, er meget god; fabrikkene har sine laboratorier, hvor varene nøie undersøkes. Vinen fremstilles av de beste norske råvarer som kan skaffes frem, og gjennomgår en så omhyggelig behandling, at den står fullt på høide med innført vin. Og da burde vi være fritatt for at en representant som hr. Lykke, som sier sig å representere et nasjonalt parti, står op og rakker denne vin ned i den grad som han gjør hver gang han kan komme til.

Jeg vil gjøre opmerksom på en ting til. Det tales som om Fuhr stadig har søkt om å få nedsettelse av prisen på sin vin fra Grimstad. Det er ikke riktig det som hr. Alvestad anførte. Det er

Vinmonopolet som ustanselig har satt prisen op, inntil den er satt så høit op at det til slutt virker som prohibitiv politikk fra Vinmonopolets side, forbudspolitikkk mot norsk vin i forhold til utenlandsk.

Jeg forstår ikke at hr. Alvestad kan uttale sig slik som han gjorde, uten å ha undersøkt saken bedre. Stillingen er nu med hensyn til sukkertollen, at vi står overfor det enkle spørsmål: skal der legges vin iår eller ikke? Og stillingen er videre den, at hvis man ikke legger vin iår, så faller denne sukkertoll vekk allikevel som inntekt for staten. Den kommer ikke inn. Skal vi så for å kreve denne sukkertoll, som vi i tilfelle allikevel ikke får inn, sette disse folk ut av arbeide? Det er det som er spørsmålet.

Moseid: Det vilde unektelig være en fordel om man så noe mere objektivt på dette spørsmål enn jeg har inntrykk av de siste par talere har gjort. Vi må være opmerksom på at vi av handelspolitiske grunner har vært nødt til å behandle de interesser som det her dreier sig om - det er ikke bare en enkelt bedrift - ganske hårdt; og statsmaktene har ganske visst ikke vært fremmed for den tanke, at de på en eller annen måte måtte søke å lempe noe på de ulemper som vi av handelspolitiske grunner har vært nødt til å påføre virksomheter som er satt i gang. Her har hr. Haavardstad fremsatt et forslag som tar sikte på i noen grad å avdempe de betydelige skadevirkninger som vår handelspolitikk her, ganske visst av meget plausible grunner, har måttet påføre disse industrier. Jeg synes da det vilde være rimelig å se litt mere nøkternt på det, og ikke fare op så morsk som min ærede komitekollega, ordføreren for denne sak, har gjort. Jeg tror ikke det er så helt umulig og upraktisk å gå til dette. Det vil i noen grad dempe ulempene ved de handelspolitiske forhold som er opstått. Og såvidt jeg har forstått, har jo Socialdepartementet funnet å kunne anbefale dette forslag. Det har jo vært ventilert om dette forslag i lengere tid, og det er for så vidt et uheld at det ikke er kommet frem til komiteen i betids, så det kunde behandles der. Men det er altså skjedd, og da er det slett ikke noe å si på at det er reist her, for at man kunde få bragt på det rene hvorvidt Stortinget er villig til å vise en viss imøtekommenhet her.

Lykke: Jeg vil protestere mot at jeg i mitt første innlegg gav uttrykk for noen som helst hån like overfor fabrikkene. Det faktiske forhold er jo at Grimstad Gartneri og Grimstad Konserverfabrikk begge to er ypperlig ledet, idet den ene legger ned et økende kvantum konserver, og den annen driver et frø- og planteutsalg som er imponerende. Så har de tatt op vinproduksjonen som bierhverv. Så lenge de holdt sig til de lette viner, hadde den fordel at Vinmonopolet benyttet en ganske annen profittberegning like overfor dem enn overfor de utenlandske viner. De nøiet sig med en meget lav procent i fortjeneste. Men så begynte de med kunstig opspritning. Først søkte de om å få tilsette sprit, men det avviste Stortinget, det kunde ikke tillates, og så begynte de med den kunstige frysning, og derved skaffet de sig en høi alkoholstyrke. Det blev drevet en veldig reklame, og den sterke vin trengte sig inn og blev en stor artikkel, som vakte opmerksomhet ute, og som vi har hatt ubehageligheter med under alle våre forhandlinger når det gjaldt vinlandene. Vi har vært tvunget til å føre en prispolitikk som har gjort at denne vin ikke er kommet i nogen

fordelaktigere stilling enn den utenlandske vin. Men den innenlandske vin har samtidig fått en høiere innkjøpspris. Det er forholdet idag. Den prispolitikk har vi av traktatmessige grunner vært nødt til å føre. Jeg vil innskyte at jeg synes det er lettsindig av finansministeren å akseptere et slikt forslag, når han vet at Utenriksdepartementet har svart, at det traktatmessig intet er i veien for at man frigir tollen for Grimstad Gartneri, men at det traktatmessig er noe i veien for at man setter utsalgsprisen i Vinmonopolet ned. Og da er spørsmålet: Hva blir fordelene? For avsetningen blir selvfølgelig ikke det spor større. De som kommer til å tjene mere på produksjonen, det er Fuhr og de andre - og det skal være dem vel undt - men de opnår ikke å få solgt noe mere. De tjener mere på det lille kvantum, men de kan ikke lage en liter mere om de får den tollfriheten. For så vidt kan det ikke opnås noe med det. Jeg har den aller største respekt for disse to bedrifter, men jeg vet at dette til å begynne med bare var en ren binæring for dem, men den er vokset sig stor takket være de siste metoder som blev godkjent for opsprittingen.

Lars Moen: Det er sjølvsagt ikkje noko å lasta dei interesserte der nede at dei gjerne vil skaffa dei best moglege vilkår for denne verksemda. Men når ein tek til å snakka um ein nasjonal industri i denne samanheng, då tykkjer eg nok det går litt for vidt. Eg tykkjer og, at når ein vil leggja vinn på å gjera det sukkeret billeg som skal brukast til vin, medan ein held det sukker dyrt som skal brukast til sylting og mat elles, so går det ogso noko vidt. Det kann i alle fall ikkje eg vera med på. Det må då vera visse grensor for dei krav som vert sett på den måten, og som eg vil kalla serkrav frå serinteressor.

Five: Jeg kan ikke si annet enn at det er med en viss forbauselse at jeg som medlem av finans- og tollkomiteen møter her idag, og plutselig får vite at det er et forslag av sterkt inngripende betydning som skal behandles, uten at komiteen har hatt et øieblikk til å se på dette forslag, og uten at der foreligger noen utredning fra administrasjonen. Jeg synes det er en lettsindig behandling av et vanskelig spørsmål - vanskelig rent økonomisk, innenrikspolitisk, om man vil, og utvilsomt meget ømtålig når det gjelder våre utenrikspolitiske forhold. Jeg har hørt meddelt at der er en påtegning fra Socialdepartementet som anbefaler dette, men om Finansdepartementets behandling vet vi ikke noe annet enn det som statsråden sa idag. Han har ikke noe imot at forslaget blir vedtatt, men vil heller intet si om hvorvidt det i det hele tatt kan brukes, og om det er praktisk politikk i det hele tatt å gjøre noe med produksjonen der nede. Jeg synes det vilde være lettsindig å vedta noe slikt som dette efter et benkeforslag i Stortinget. Det må behandles av administrasjonen. Jeg vil bl.a. hevde at det må forelegges for Landbruksdepartementet, da det er delte meninger om dette spørsmål blandt dem som interesserer sig for norsk vinlegging. Det er dem som hevder at denne rabarbravinen er et slett produkt, i forhold til annen vin som kan lages i landet, og at den utvidede virksomhet med denne sterke rabarbravin vil motvirke en sund og naturlig utvikling av den norske vinproduksjon. Det er hagebrukskyndige folk av høieste klasse som nettop har uttalt det som jeg her nevner. Jeg synes også at denne side ved saken bør drøftes og legges frem for Stortinget før det fatter noen

beslutning. Jeg skulde forresten tro at det meste av rabarbrasesongen nu er over, så det har vel ikke så meget å si for dette år enten forslaget nu blir vedtatt eller ei.

Haavardstad: Det er reist so mange spørsmål at det er uråd for meg å koma inn på alt saman på eit par minuttar. Formannen i finansnemnda, hr. Lykke, tykte det var gale at denne sak ikkje var komen upp i nemnda fyrr. Vel, det kann eg vera samd med han i. Men søknaden kom tidleg i mai månad til riksstyret, og har gått fram og tilbake der, og er i det heile ikkje ferdig i departementet so ho kunde sendast til nemnda. I går hadde eg ein samtale med socialministeren og spurde um denne sak, og han nemnde då at ho i dag vilde verta send over til Finansdepartementet. Då såg eg det slik, at skulde dette spørsmålet i det heile ha noko interesse i år, måtte det takast upp no. Eg er fullt vitande um at det er ein litt ekstraordinær måte å koma med det på. Men når hr. Lykke segjer at ein kann taka det upp til neste år, er det klårt som dagen at for dette året må saka avgjerast i år. Um me tek saka upp att til neste år, er arbeidet nedlagt, då er dei hundretusen kilo med bær og frukt rotna, til stor skade for bøndene der nede. Hr. Lykke nemnde vidare at utan omsyn til varsel hadde dei lagt vin der nede, slik at dei hadde lager for eit par-tri år. Det er heilt rett, for di vinen må lagrast i tri år fyrr han vert send ut på marknaden, og då er det heilt forsvarleg at dei syter for å ha vin for dei fyrste par-tri år ferdig. - Hr. Alvestad var no svært hissig, men eg tek dei roleg, dei sterke ankar han kom med. Han nemnde at eg skulde berga laddevinen. På ingen måte! Eg er so fullt samd med han i at dette syltety og sukker er svært bra, og at det var um å gjera at sukkertollen var so låg, at dei som sit med små inntekter, kunde få høve til å sylta og safta meir enn dei kann no. Det er ikkje det som det er skilde meiningar um. Spørsmålet her er berre um å gjeva denne verksemd ein studnad, slik at ho kann koma over dette vanskelege året. Det er sagt at me skal ikkje gjeva tolletting til denne verksemd. Vel, men annan veg for å stydja verksemda er det i det heile ikkje. Verksemda betaler 45 øyre pr. liter i avgift; den kann ikkje setjast ned, den er bunden; men tollen har me høve til å fritaka dei for, det er den einaste måten. Går me med på det, kann me halda arbeidslivet i gang; gjer me det ikkje, er verksemda øydelagd.

Jakob Lothe: Når denne sak kjem fyre på denne måten i dag, er det eit nytt prov på den dugleik og kraft som desse folk arbeider med. Og dersom Stortinget no skal overlata dette til administrasjonen vil det på nytt verta sett eit hardt press på for å få denne sak igjenom på den måten som dei vil. Eg kann ikkje finna at ein slik utan vidare kann sleppa denne sak ifrå seg på dette grunnlag, so laust som det er. Det er so mange omsyn både innerter og utetter; det vilde vera i største mun urettvist mot dei som bruker sukker på andre måtar, både til saftleggjing og i alt hushald i dei tusen heimar, dersom ein skal gå med på dette slik utan vidare, utan noka nærare utgreiing. Og difor vil eg ikkje vera med på dette vedtaket i dag.

Solberg: Jeg synes nok hr. Jenssen og hr. Alvestad sammen med hr. Lykke legger litt kraftig i vei i denne sak. Jeg tror, at hvis d'hr. var litt mere lokalkjent der nede, vilde de ikke ha uttalt

sig som de har gjort her. Hvis det var tale om et virkelig forbud, hvis man kunde ha hindret vinflommen i det hele, ikke bare norsk fruktvin, men også vinflommen fra utlandet, fra Spania, fra Portugal o.s.v., o.s.v., da vilde saken naturligvis ha ligget litt anderledes an. Men man drikker jo allikevel; der selges vin og der drikkes vin, og kan man ikke da likeså godt støtte norsk industri som den utenlandske? Jeg har ikke lagt noen avgjørende vekt på den "agitasjon" som hr. Fuhr har drevet, men jeg har lagt adskillig vekt på de forestillinger som er kommet fra arbeidere og småbrukere der nede, fra den faglige samorganisasjon o.s.v. Har det ikke noe å si for hr. Jenssen og hr. Alvestad og de andre, at mange mange arbeidere, et ganske betydelig antall arbeidere, blir uten beskjeftigelse hvis disse bedrifter må legges ned? Og har det heller ikke noe å bety at mange bønder der nede, småbrukere, havebruksdyrkere o.s.v., mister en betydelig inntekt også hvis disse bedrifter blir lagt ned? Jeg mener at slik som denne sak ligger an, er det ingen fare ved å vedta hr. Haavardstads forslag, og jeg vil fremdeles anbefale det på det beste.

Dybwad Brochmann: Hvis hr. Lykke har så liten rede på de andre spørsmål som han har på denne sak, så må man ikke feste tillit til det som hr. Lykke sier. Når Grimstad Gartneri gikk over til å fryse bort en hel del av vannet i vinen for å få alkoholgehalten op, så var det utelukkende av den grunn at Stortinget med sin spritpolitikk gjorde det umulig for norsk vin å stå sig i konkurransen. Det var den ene side av saken. Den annen var den at i hundredagene, når temperaturen stiger over en viss grad, vil all vin som ikke er satt op i en viss spritgehalt, begynne å ese. Og Grimstad Gartneri har hatt tusenvis av flasker i retur av den grunn gjennom årene og har tapt store penger. Jeg reiste engang for det firma og har hatt anledning til å konstatere at det forholder sig så. Det var altså slett ikke av noen annen grunn at de gikk til det meget kostbare og meget lite lønnsomme foretagende å fryse vekk en stor procentdel av vannet for å få spritgehalten op - det var utelukkende på grunn av den skandaløse behandling som denne næringsvei her i Norge har vært gjenstand for.

Jeg skal nevne at i en skrivelse som gartner Fuhr sendte mig for en tid siden, heter det bl.a. at fruktvinomsetningen er gått ned med en fjerdedel, altså 25 pct. ned, siden Monopolet satte op prisen på hans fruktvin fra kr. 2,40 til kr. 2,75. Det er det faktiske forhold. - Med hensyn til de uttalelser som falt her om at rabarbravin og norsk fruktvin ikke skulde være så god som druevin, skal jeg gjøre opmerksom på at kjemien og videnskapen over hele verden har bragt det derhen for lenge siden, at fruktvinen for en stor del foretrekkes fremfor druevinen. Selv i druevinproduserende land er fruktvinproduksjonen gått kolossalt op. I Norge fortrenger man denne produksjon, i alle andre land arbeider man for å få den op.

Bærøe: Jeg hører til dem som med sympati har fulgt produksjonen av den norske fruktvin der nede, og under andre forhold vilde jeg gjerne har vært med på en støtte av denne produksjon. Jeg tror at også den er sin lønn verd og er å regne med i en tid da man ser sig om efter arbeidsmuligheter. Men slik som dette forslag er kommet frem uten noen som helst behandling av forslaget i komiteen, stemmer jeg imot. Jeg stemmer imot fordi jeg synes behandlingen av saken

er meningsløs, - jeg bruker uttrykket meningsløs. Ingen her på meget få unntagelser nær vet hvad forslaget rummer. Ingen vet hvad dette gjør av penger for denne bedrift, om den trenger hel tollnedsettelse, eller om den muligens kunde klare sig med halv. Ingen vet heller konsekvensene av å slå inn på denne vei. Når jeg derfor stemmer imot, er det i og for sig ikke fordi jeg ikke vil være med å støtte denne produksjon, - under andre forhold vilde jeg det; men jeg stemmer imot fordi jeg mener det rummer farer å gå på dette forslag, som vi idag ikke har oversikt over rekkevidden av.

Ørbæk: Jeg vil bare få lov til å understreke hvordan situasjonen her er. Den er at norsk fruktvin er forbudt å opsprites med norsk sprit, til fordel for utenlandsk druevin opspriset med utenlandsk sprit; det er faktum. Hr. Lykke sier at det ikke vil hjelpe noe på prisen. Nei, det vil det ikke, for det er Vinmonopolet som setter prisen, og Vinmonopolet har sandelig fulgt sin egen politikk. Men selvfølgelig vil dette være en lettelse i produksjonsutgiftene, som vil kunne redde fabrikken over denne vanskelige kneik. Men hensyn til hvad hr. Bærøe sa om behandlingen, så går jo ikke forslaget ut på annet enn en fullmakt til regjeringen, og finansministeren har erklært at han ikke har noe imot det, men at han forbeholder sig alt lovlig i retning av å ta standpunkt til realiteten. Noen ytterligere betryggelse behøver man ikke der.

Brinch: Debatten har delvis antatt en særdeles hissig karakter; jeg synes ikke det er noen grunn til det. Jeg ser ikke på denne sak som noe særlig stort spørsmål. Det gjelder en mulig tollettelse for ett år, og det er jo heller ikke først og fremst noen endelig avgjørelse av spørsmålet som treffes idag. Hadde det vært det, vilde jeg kanskje ha stillet mig noe anderledes. Men i det øieblikk det er spørsmål om å overlate til regjeringen, hvis den finner det forsvarlig, å gå med på en sådan ordning, synes jeg man skal gjøre det av hensyn til de mange små interesser spredt rundt i distriktet, som er knyttet til den sak vi her behandler. Jeg vil stemme for hr. Haavardstads forslag.

Stray frafalt ordet.

Joh. A. Svendsen: Vi vet jo at det er den prispolitikk som Vinmonopolet har ført, som har skapt vanskelighetene for de norske fruktvinprodusenter, og vi vet alle at disse vanskeligheter er opstått nokså hurtig. De har i det hele ikke fått noe større tid til å områ sig på. Jeg vil derfor stemme for hr. Haavardstads forslag for på den måte å lette litt på vanskelighetene, så bedriftene om mulig til neste år kan komme over i bedre forhold.

Alvestad: Det er sikkert hundretusener i vårt land som er i en langt vanskeligere stilling enn vinprodusentene i dette tilfelle. I år har staten for å skaffe penger til å reise arbeidslivet her i landet, måttet gå til tyngende skatter som man ellers ikke vilde ha gjort, og så skal man for en bedrift hvis nytte for landet er sterkt omtvistet, endog gå til å gi skattelettelse! Hvis statskassen ikke trengte pengene til å reise arbeidslivet, vilde jeg simpelt hen i år i likhet med hva jeg har gjort tidligere, foreslå at de procentvise tillegg til sukkertollen skulde bli nedsatt. Når arbeiderpartifraksjonen i finans- og tollkomiteen ikke har gjort

det, er det ikke fordi vi ikke fremdeles er enig i at sukkertollen er for høi, men det er kun av det hensyn, at det gjelder nu å skaffe flest mulig penger inn i statskassen for å reise arbeidslivet ut over hele landet. Jeg vil ha sagt at der er næringer i dette land som er så dårlig stillet, at hvis denne næring skal hjelpes, så må ialfall alle de andre hjelpes. De mange må fritas for omsetningsskatt både på mat og klær og alt de ellers skal bruke. Det vil jeg ha understreket. Det er av disse rent finansielle grunner jeg fraråder hr. Haavardstads forslag. Jeg tror heller ikke at vi skal behøve å ta saken med noen hissighet, vi kan for så vidt ta den ganske rolig, for jeg vil se det flertall i Stortinget som vil gå til en slik skattelettelse som her er foreslått.

Presidenten: Hr. Lykke har hatt ordet 2 ganger og får det nu til en kort bemerkning.

Lykke: Den skal bli meget kort. Man sier at man vedtar idag bare en bemyndigelse, slik at regjeringen, hvis den finner det riktig, da kan gå til eftergivelse. Men hvis man idag gir finansministeren den bemyndigelse, vil han bli gjenstand for et slikt press, - som jeg kjenner så inderlig godt til, - at han vil ikke kunne motstå det. Og det er det samme som å vedta en sløifning av sukkertollen, uten at man samtidig har spor av innflydelse på utsalgsprisen.

Presidenten: Hr. Ørbæk har hatt ordet 2 ganger før og får det nu til en meget kort bemerkning.

Ørbæk: Den skal bli meget kort.

Presidenten: Presidenten vil understreke at reglementet ikke hjemler adgang til de korte bemerkninger uten for å beriktige faktiske misforståelser - ikke til polemikk mot andre talere.

Ørbæk: Jeg vil bare i anledning av hr. Lykkes siste bemerkning om det sterke press få uttale, at det er ikke hr. Fuhr alene som har gått i disse korridorer for å agitere. Det er ikke lenger enn 8 dager siden vi hadde en her i salen meget navnkundig mann som tok hele korridoren for sig.

Brinch: Jeg vil bare få lov å gjøre opmerksom på at jeg synes hr. Lykke noe undervurderer vår finansministers motstandsdyktighet.

Den almindelige debatt erklærtes avsluttet.

Presidenten: Presidenten anser det for mest hensiktsmessig å la votere over hr. Haavardstads forslag med en gang.

Votering:

Haavardstads forslag blev med 107 mot 28 stemmer ikke bifalt.

Voteringen foregikk ved navneoprop efter anmodning av Five.

De 107 representanter var:

Caroliussen, Præsteng, Steffensen, Haavard Hanssen, Andrå, Jul. B. Olsen, Kobro, Fjalstad, Bøe, Lars Moen, Smeby, Magnus Nilssen, Hambro, Olaf Johansen, Getz, Eugen Pettersen, Dahl, Kleppe, Kverneland, Hognestad, Vinje, Edland, Jakob Lothe, Anders Lothe, Seip, P. Hovland, Lundtveit, Valen, Versto, Vegheim, Hundseid, Alexander, Foshaug, Ingebrigtsen, Anton Jakobsen, Laberg, Alb. Moen, Five, Johan Wiik, Müller, Skarholt, Handberg, Salbubæk, Asmundvaag, Eggen, Lykke, Signe Swensson, Ræder, Schjerven, Mathiassen, Bruun, Tvedten, Anton Jenssen, Sverdrup, Alb. Christiansen, Sollie, Maastad, Thorvik, Undrum, Thv. Svendsen, Braadland, Harald Bakke, Johannesen, Aakre, Eiesland, Skeibrok, Olsen-Hagen, Rygh, Sven Nielsen, O.J. Olsen, Førre, Knut Jacobsen, Nordanger, Bærøe, H. Halvorsen, Korlund, Gram, Helga Ramstad, Samuelsen, Joh. Ludw. Mowinckel, G. Bakke, Th. Mowinckel, Sven Svensen, Carl R. Olsen, Mikkola, Oscar Nilssen, Sæter, Vorum, Endresen, Mjelde, Forstrøm, Lavik, Myklebust, Bleiklie, Rong, Kårbø, Flem, Oksvik, Strømme, Syltebø, Romundstad, Alvestad, Venge, Anderssen-Rysst, Moan og Cornelius Enge.

De 28 representanter var:

Ørud, Bjørnson, Solberg, Brinch, Aslak Nilsen, Erling Johansen, Støstad, Aarseth, Johs. Pettersen, Haavarstad, Stray, Ørbæk, Moseid, Udland, Peersen, Sundby, Dybwad Brochmann, Hornsrud, Steen, Jon. R. Aas, Johan Jensen, Tandberg, Moss, Nygaard, Fonstad, Joh. A. Svendsen, Langeland og Trædal.

Fraværende var:

Bonnevie, Alf Mjøen, Nordlie (forf.) Hegrenæs, Alfons Johansen, Langhammer, Leinum (forf.), Nersten (forf.), Kr. Berg (perm.), Østby-Deglum, Sjøli, Aukrust (forf.), Ødegaard, Jakob Vik og Mjaavatn.

Komiteen hadde innstillet:

A.

Beslutning om tollavgifter fra 1 juli 1935.

De den 30 juni 1935 gjeldende bestemmelser om tollavgifter og midlertidige tolltillegg skal fremdeles være gjeldende fra 1 juli 1935 med følgende forandringer:

B.

Tariff for innførselstollen og for tara.
Dyr og matvarer av dyr:

II. Matvarer:

B. Andre matvarer:

5. kjøtt og flesk, alle slags:

b. annet

- ellers:

2. tarmer:

a. som nu.

b. som nu.

c. som nu.

Tara for tarmer b. og c.:

Fustasjer av ek eller bøk 25 pct.,

andre fustasjer og kasser 12 pct., sekker eller

lerret 2 pct. Nettveining tillates ikke for

tarmer b. og c. som innføres i de her nevnte

emballasjer.

3. annet kjøtt o.s.v. som nu.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Den reglementsmessige tid er nu straks ute. Presidenten minner om at finanskomiteen har møte kl. 14. til budgettsalderingen, og foreslår den fortsatte behandling av saken utsatt til i eftermiddag umiddelbart etterat Odelstinget og Lagtinget har tilendebragt sine forhandlinger, - - og anser det forslag enstemmig bifalt. Presidenten vil henstille til representantene å dra omsorg for at papirer som ennå er hemmelige, ikke kommer i urette hender.

Møtet hevet kl. 14.